

Sytuacja demograficzna województwa warmińsko-mazurskiego w 2019 r.

Demographic situation
of Warmińsko-Mazurskie Voivodship in 2019

Sytuacja demograficzna województwa warmińsko-mazurskiego w 2019 r.

Demographic situation
of Warmińsko-Mazurskie Voivodship in 2019

Opracowanie merytoryczne
Content-related works

Urząd Statystyczny w Olsztynie, Warmińsko-Mazurski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Olsztyn, Warmińsko-Mazurski Centre for Regional Surveys

Zespół autorski
Editorial team
Alina Hoczyk, Alicja Żebiałowicz

Kierujący
Supervisor
Elżbieta Lorek

Tłumaczenie
Translation
Aleksandra Kłosińska

Skład i opracowanie graficzne
Typesetting and graphics
Marcin Błaszczuk, Wioletta Wasilewska

ISBN 978-83-63285-69-2

Publikacja dostępna na stronie
Publications available on website
olsztyn.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła
When publishing Statistical Office data please indicate the source

Urząd Statystyczny
w Olsztynie

10-555 OLSZTYN, UL. TADEUSZA KOŚCIUSZKI 78/82

Przedmowa

Urząd Statystyczny w Olsztynie przekazuje Państwu kolejną edycję ukazującej się corocznie publikacji „Sytuacja demograficzna województwa warmińsko-mazurskiego w 2019 r.!: Opracowanie, przygotowane po raz trzeci w serii wydawniczej Analizy statystyczne, jest pogłębieniem tematyki zawartej w publikacji „Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie warmińsko-mazurskim”, wydawanej w latach wcześniejszych.

W opracowaniu przedstawiono sytuację demograficzną województwa w 2019 r. Najważniejsze zjawiska i procesy ludnościowe pokazano na tle kraju i pozostałych województw oraz w retrospekcji od 2000 r. Część analityczną publikacji zilustrowano wykresami i mapami, na których zaprezentowano najważniejsze zjawiska i tendencje demograficzne. W części tabelarycznej zamieszczono tablice przeglądowe, zawierające informacje demograficzne o województwie warmińsko-mazurskim i innych regionach kraju oraz tablice szczegółowe o ludności, ruchu naturalnym i migracyjnym w układzie podregionów, powiatów i gmin.

Mam nadzieję, iż niniejsze opracowanie, udostępnione na stronie internetowej Urzędu Statystycznego w Olsztynie, będzie przydatnym źródłem wiedzy o zjawiskach i procesach demograficznych zachodzących w województwie warmińsko-mazurskim. Jednocześnie zwracam się z uprzejmą prośbą o przekazywanie uwag i sugestii, które będą pomocne w kształtowaniu kolejnych edycji opracowania.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Olsztynie

Marek Morze

Olsztyn, lipiec 2020

Preface

The Statistical Office in Olsztyn presents the next edition of the annual publication „Demographic situation of Warmińsko-Mazurskie Voivodship in 2019”. The study prepared for the third time in the Statistical analyses publishing series, is a deepening of the subject included in the publication „Population, vital statistics and migration in Warmińsko-Mazurskie Voivodship”, published in previous years.

The study presents the demographic situation of the voivodship in 2019. The most important population phenomena and processes are presented against the background of the country and other voivodships and also in the retrospection since 2000. The analytical part of the publication is illustrated with graphs and maps which presents the most important demographic phenomena and trends. The tabular part contains review tables with demographic information about Warmińsko-Mazurskie Voivodship and other regions of the country and detailed tables about population, vital statistics and migration in subregions, powiats and gminas.

I hope this study, available on the website of the Statistical Office in Olsztyn, will be a useful source of knowledge about demographic phenomena and processes in Warmińsko-Mazurskie Voivodship. At the same time I kindly ask for any comments and suggestions that will help in creating next editions of this study.

Director
of the Statistical Office in Olsztyn

Marek Morze

Olsztyn, July 2020

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty	9
Symbols. Major abbreviation	
Synteza	10
Executive summary	
Stan i struktura ludności	12
Size and structure of population	
Małżeństwa i rozwody	23
Marriages and divorces	
Urodzenia i dzietność	28
Births and fertility	
Umieralność i trwanie życia	34
Mortality and life expectancy	
Ruch wędrówkowy ludności	39
Migration of population	
Uwagi metodologiczne	44
Methodological notes	

Spis wykresów

List of charts

	Nr No.	Str. Page
Przyrost naturalny i saldo migracji na pobyt stały	1	14
Natural increase and net migration for permanent residence		
Typy rozwoju ludnościowego gmin w latach 2000 i 2019	2	14
Types of population development of gminas in 2000 and 2019		
Ludność według płci i wieku w 2019 r.	3	17
Population by sex and age in 2019		
Mediana wieku ludności w 2019 r.	4	19
Median age of population in 2019		
Odsetek dzieci i osób starszych w populacji ogółem	5	19
Percentage of children and older persons in the total population		

	Nr No.	Str. Page
Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku Structure of population by economic age groups	6	20
Małżeństwa zawarte na 1000 ludności Marriages contracted per 1000 population	7	23
Nowożeńcy według wieku w latach 2000 i 2019 Bridegrooms and brides by age in 2000 and 2019	8	24
Rozwody na 1000 zawartych małżeństw Divorces per 1000 contracted marriages	9	24
Rozwody według wieku małżonków w momencie zawarcia małżeństwa w 2019 r. ... Divorces by age of spouses at the moment of contracting the marriage in 2019	10	25
Rozwody według okresu trwania małżeństwa w 2019 r. Divorces by duration of marriage in 2019	11	26
Rozwody według liczby małoletnich dzieci (poniżej 18 lat) Divorces by number of underage children (under 18 years)	12	26
Małżeństwa zawarte i rozwiązane w latach 2000 i 2019 Marriages contracted and dissolved in 2000 and 2019	13	27
Kobiety w wieku 15–49 lat, małżeństwa zawarte i urodzenia żywe Females at age 15–49 years, marriages contracted and live births	14	28
Urodzenia żywe według kolejności urodzenia dziecka Live births by birth order	15	29
Urodzenia żywe na 1000 ludności Live births per 1000 population	16	29
Współczynnik dzietności Total fertility rate	17	31
Urodzenia żywe na 1000 kobiet według pięcioletnich grup wieku Live births per 1000 women by five-years age groups	18	32
Urodzenia żywe według poziomu wykształcenia matki Live births by education level of mother	19	32
Zgony według głównych przyczyn Deaths by main causes	20	35
Zgony spowodowane chorobami układu krążenia według płci i grup wieku w 2018 r. . Deaths caused by diseases of the circulatory system by sex and age groups in 2018	21	35
Zgony spowodowane nowotworami według płci i grup wieku w 2018 r. Deaths caused by neoplasms by sex and age groups in 2018	22	36

	Nr No.	Str. Page
Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych	23	37
Infant deaths per 1000 live births		
Przeciętne trwanie życia mężczyzn i kobiet	24	38
Life expectancy of men and women		
Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały	25	39
Migration among voivodships and international migration for permanent residence		
Saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 ludności	26	40
Net migration for permanent residence per 1000 population		
Migracje międzywojewódzkie na pobyt stały	27	41
Migration among voivodships for permanent residence		
Migracje międzywojewódzkie na pobyt stały w 2019 r.	28	42
Migration among voivodships for permanent residence in 2019		
Migracje zagraniczne na pobyt stały	29	43
International migration for permanent residence		
Emigracja na pobyt stały	30	43
Emigration for permanent residence		

Spis map

List of maps

	Nr No.	Str. Page
Ludność na 1 km ² w 2019 r.	1	12
Population per 1 km ² in 2019		
Zmiana liczby ludności na 10 tys. mieszkańców w województwach w 2019 r.	2	13
Change in the population number per 10 thous. residents in voivodships in 2019		
Typy rozwoju ludnościowego gmin w latach 2000 i 2019	3	15
Types of population development of gminas in 2000 and 2019		
Zmiana liczby ludności w gminach w latach 2000–2019	4	16
Change in the population number in gminas in years 2000–2019		
Liczba kobiet na 100 mężczyzn w gminach w 2019 r.	5	18
Number of females per 100 males in gminas in 2019		
Udział dzieci w wieku 0–14 lat w liczbie ludności ogółem w gminach w 2019 r.	6	20
Share of children aged 0–14 years in the total population in gminas in 2019		
Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminach w 2019 r.	7	21
Number of persons at non-working age per 100 persons at working age in gminas in 2019		

	Nr No.	Str. Page
Rozwody na 1000 zawartych małżeństw według województw w 2019 r. Divorces per 1000 marriages contracted by voivodships in 2019	8	25
Urodzenia żywe na 1000 ludności w województwach w 2019 r. Live births per 1000 population in voivodships in 2019	9	30
Urodzenia żywe na 1000 ludności w gminach w 2019 r. Live births per 1000 population in gminas in 2019	10	30
Zgony na 1000 ludności w województwach w 2019 r. Deaths per 1000 population in voivodships in 2019	11	34
Zgony spowodowane chorobami układu krążenia na 100 tys. ludności w 2018 r. Deaths caused by diseases of the circulatory system per 100 thous. population in 2018	12	36
Zgony spowodowane nowotworami na 100 tys. ludności w 2018 r. Deaths caused by neoplasms per 100 thous. population in 2018	13	37
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności według województw w 2019 r. Net migration for permanent residence per 1000 population by voivodships in 2019	14	40
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w gminach w 2019 r. Net migration for permanent residence per 1000 population in gminas in 2019	15	41

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło. magnitude zero.
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych. data not available or not reliable.
Znak x	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe. not applicable.
„W tym” Of which	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy. indicates that not all elements of the sum are given.

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys. thous.	tysiąc thousand
p. proc.	punkt procentowy percentage point

Synteza

Województwo warmińsko-mazurskie jest czwartym pod względem wielkości powierzchni i dwunastym pod względem liczby ludności regionem w kraju. W 2019 r. obszar województwa zamieszkiwało 1 423 tys. osób. Mieszkańcy regionu stanowili 3,7% populacji Polski. Gęstość zaludnienia wyniosła 59 osób na 1 km² i była dwukrotnie niższa od przeciętnej w kraju. W strukturze ludności według płci więcej było kobiet – 51%. Mieszkańcy miast stanowili 59% ogółu.

Populacja województwa zmniejsza się od 2011 r. W okresie dziewięciu ostatnich lat ubyło łącznie 31 tys. osób. Spadek liczby mieszkańców był spowodowany przede wszystkim ubytkiem migracyjnym ludności, ale też niekorzystnymi tendencjami w liczbie urodzeń i zgonów. Przyrost naturalny był albo ujemny albo zbyt niski, aby rekompensować ujemne saldo migracji.

Zmiany w liczbie mieszkańców województwa były zróżnicowane terytorialne. W latach 2000–2019 liczba ludności zwiększyła się w 37 spośród 116 gmin regionu. W grupie tej znalazły się gminy zlokalizowane w pobliżu Olsztyna i kilku innych miast województwa. W pozostałych 79 gminach liczba ludności zmniejszyła się. Gminy o charakterze depopulacyjnym zlokalizowane były głównie w północnej części województwa.

Niski poziom urodzeń oraz niekorzystne trendy demograficzne, odpływ osób młodych poza granicę województwa i kraju, spowodowały zmiany w strukturze mieszkańców według wieku, określane w demografii procesem starzenia się ludności. Udział dzieci w populacji obniżał się, a wzrastał osób starszych. Systematycznie rosła mediana wieku ludności, współczynnik starości demograficznej oraz indeks starości.

Warmińsko-mazurskie, pomimo obserwowanego procesu starzenia społeczeństwa, wyróżniało się w kraju stosunkowo młodą populacją. Region w porównaniu do innych województw charakteryzował się wysokim udziałem osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, natomiast udział osób w wieku poprodukcyjnym był jednym z najniższych w kraju.

Liczba nowo zawartych związków małżeńskich zmniejszała się, a ich natężenie było niższe w województwie niż w kraju. Młodzi ludzie coraz później zawierali związki małżeńskie, świadczy o tym systematyczny wzrost mediany wieku nowożeńców. Częstość rozwodów wzrosła prawie dwukrotnie w porównaniu do 2000 r. i należała do najwyższych wśród województw.

Liczba urodzeń w województwie nie gwarantuje stabilnego rozwoju demograficznego, prostej zastępowalności pokoleń. Dzietność kobiet zamieszkałych w regionie była do 2011 r. wyższa, natomiast od 2012 r. niższa od przeciętnej w kraju. Populacja kobiet w wieku rozrodczym systematycznie zmniejszała się. Kobiety coraz później decydowały się na macierzyństwo, o czym świadczy wzrost mediany wieku matek w chwili urodzenia dziecka. Udział urodzeń pozamałżeńskich wzrósł dwukrotnie w stosunku do 2000 r. i należał do najwyższych w kraju.

Obserwowany w ostatnich latach wzrost poziomu umieralności był następstwem rosnącego udziału osób starszych w społeczeństwie. Natężenie zgonów w województwie kształtowało się na poziomie niższym niż w kraju. Głównymi przyczynami zgonów były choroby układu krążenia i nowotwory.

W województwie występują niekorzystne tendencje w ruchu migracyjnym ludności. Od wielu lat liczba osób wymeldowanych z pobytu stałego przewyższa liczbę nowych zameldowań. Migracje nie tylko bezpośrednio przyczyniały się do depopulacji, ale również z powodu odpływu ludności młodej prowadziły do spadku liczby urodzeń i wzrostu udziału osób starszych w populacji.

Executive summary

Warmińsko-Mazurskie Voivodship is the fourth largest area and the twelfth populated region in the country. In 2019 the area of the voivodship was inhabited by 1 423 thousand persons. Inhabitants of the region constituted 3,7% of the population of Poland. Population density was 59 persons per 1 km² and was two times lower than the average in the country. In the structure of the population by sex, there were more women – 51%. Citizens of urban areas constituted 59% of the total population.

The voivodship population has been decreasing since 2011. In the last nine years it has decreased by 31 thousand persons. The decrease in the number of residents was mainly caused by the migration of the population, but also by unfavorable trends in the number of births and deaths. Natural increase was either negative or too low to compensate a negative net migration.

Changes in the number of the voivodship residents were territorially diversified. In years 2000–2019 the number of population increased in 37 out of 116 gminas of the region. This group includes gminas located near Olsztyn and several other cities of the voivodship. In the remaining 79 gminas the number of population decreased. Depopulated gminas are located mainly in the northern part of the voivodship.

The low level of births and unfavorable demographic trends, outflow of young people beyond the borders of the voivodship and the country resulted in changes in the residents structure by age, defined in the demography as process of population ageing. Share of children in the population decreased, and share of older people increased. The median age of population, the old age rate and the ageing ratio were systematically increasing.

Despite the observed process of population ageing, Warmińsko-Mazurskie Voivodship stood out in the country with relatively young population. In comparison to other voivodships the region was characterized by high share of people in pre-working and working age, while share of people in post-working age was one of the lowest in the country.

The number of newly contracted marriages decreased and their intensity was lower in the voivodship than in the country. Young people were getting married later and the median age of newlyweds was systematically increasing. In comparison to 2000 the frequency of divorces increased almost twice and was one of the highest among voivodships.

Number of births in the voivodship doesn't guarantee a stable demographic development, a simple replacement of generations. Until 2011 the fertility of women in the region was higher, while since 2012 it has been lower than the average in the country. Population of women in the reproductive age has been systematically decreasing. Women decided to become mothers later and the median age of mothers at the moment of birth increased. In comparison to 2000 the share of illegitimate births increased twice and was one of the highest in the country.

The increase in the mortality level observed in recent years was a consequence of increasing share of older people in the society. The intensity of deaths in the voivodship was lower than in the country. Diseases of the circulatory system and neoplasms were main causes of deaths.

In the voivodship there are unfavorable trends in the migration of population. For many years, the number of persons deregistered from permanent residence has exceeded the number of new registrations. Migration caused directly depopulation, but also due to the outflow of young people, led to a decrease in the number of births and an increase in the share of older people in the population.

Stan i struktura ludności

Size and structure of population

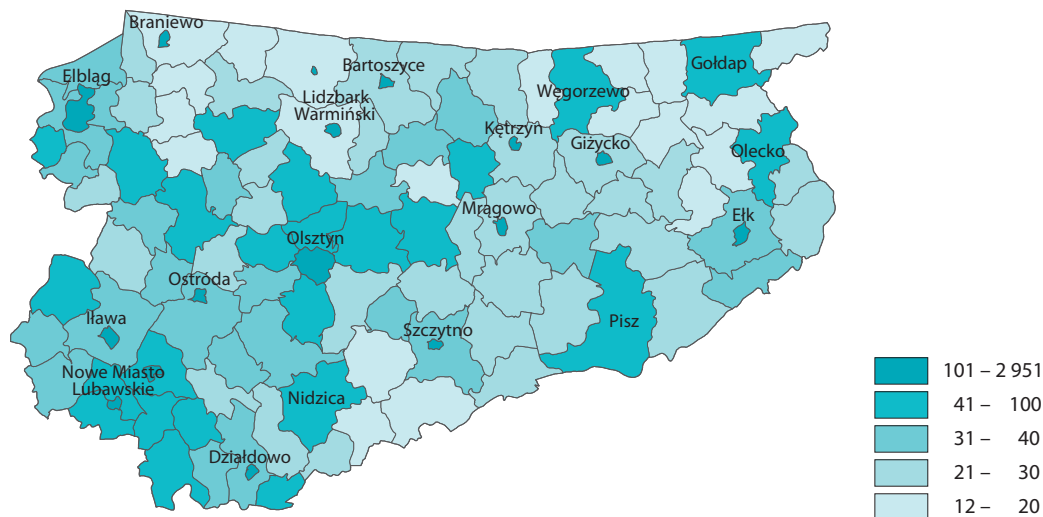
Województwo warmińsko-mazurskie, położone w północno-wschodniej części Polski, na obszarze 24 173 km², jest czwartym pod względem wielkości powierzchni województwem w kraju, po mazowieckim, wielkopolskim i lubelskim. W 2019 r. w granicach administracyjnych województwa funkcjonowało 19 powiatów ziemskich i 2 miasta na prawach powiatu. Obszar województwa obejmował 116 gmin: 16 miast, 34 gminy miejsko-wiejskie i 66 gmin wiejskich.

Warmińsko-mazurskie w końcu 2019 r. zamieszkiwało 1 422,7 tys. osób. Mieszkańcy regionu stanowili 3,7% populacji Polski. Pod względem liczby ludności województwo zajmowało 12 lokatę w kraju przed świętokrzyskim, podlaskim, lubuskim i opolskim.

Ludność miejska skupiona w 50 miastach liczyła 842,1 tys. osób. W 16 gminach miejskich mieszkało 623,1 tys. osób, a w 34 miastach będących częścią gminy miejsko-wiejskiej 219,0 tys. osób. Najwięcej ludności skupiał Olsztyn, gdzie w 2019 r. mieszkało 172,0 tys. osób – 12,1% populacji województwa. Drugim miastem, pod względem liczebności mieszkańców, był Elbląg (119,3 tys. osób – 8,4%), a trzecim Elk (62,1 tys. osób – 4,4%). Udział mieszkańców miast w populacji ogółem wyniósł 59,2% i był niższy od średniego w kraju (60,0%). Niższym poziomem urbanizacji charakteryzowało się siedem województw: podkarpackie, świętokrzyskie, lubelskie, małopolskie, opolskie, wielkopolskie i kujawsko-pomorskie.

Warmińsko-mazurskie należy do najslabiej zaludnionych regionów w kraju. Gęstość zaludnienia wyniosła 59 osób na 1 km² powierzchni i była ponad dwukrotnie niższa od średniej krajowej (123 osoby/km²). Niższym zaludnieniem charakteryzowało się tylko podlaskie. Przestrzenne rozmieszczenie ludności nie było równomierne. Najmniej zaludnione obszary znajdowały się w północnej, północno-wschodniej i południowej części województwa. W 91 gminach gęstość zaludnienia była niższa od średniej wojewódzkiej, a w 20 z nich nie przekraczała 20 osób. W gminach miejskich regionu liczba mieszkańców przypadających na 1 km² powierzchni była najwyższa i kształtowała się na poziomie od 617 osób w Lubawie do 2 951 osób w Elku.

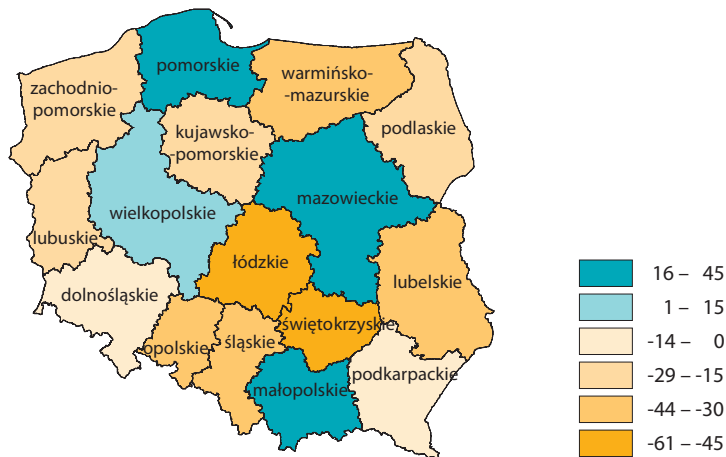
Mapa 1. Ludność na 1 km² w 2019 r.
Map 1. Population per 1 km² in 2019

Populacja województwa zmniejsza się od 2011 r. W okresie dziewięciu ostatnich lat (2011–2019) liczba ludności zmniejszyła się o 31,0 tys. osób, w tym najwięcej o 6,2 tys. w ostatnim roku. Mieszkańców miast systematycznie ubywa od 2011 r., a wsi od 2015 r. W kraju liczba ludności zmniejsza się od 2012 r., z wyjątkiem 2017 r., kiedy zanotowano nieznaczny wzrost. Zmniejszenie liczby mieszkańców Polski dotyczyło wyłącznie miast, natomiast na wsi, każdego roku notowano niewielki, ale stały przyrost liczby ludności. Zjawisko było spowodowane przemieszczaniem ludności z miast na wieś, najczęściej do gmin podmiejskich skupionych wokół dużych miast.

W 2019 r. tempo ubytku ludności województwa wyniosło 44 osoby na 10 tys. mieszkańców. W latach wcześniejszych współczynnik ten kształtował się na niższym poziomie od 8 osób w 2011 r. do 35 osób w 2018 r. Tempo ubytku ludności Polski wyniosło 7 osób na 10 tys. mieszkańców.

Mapa 2. Zmiana liczby ludności na 10 tys. mieszkańców w województwach w 2019 r.
Map 2. Change in the population number per 10 thous. residents in voivodships in 2019

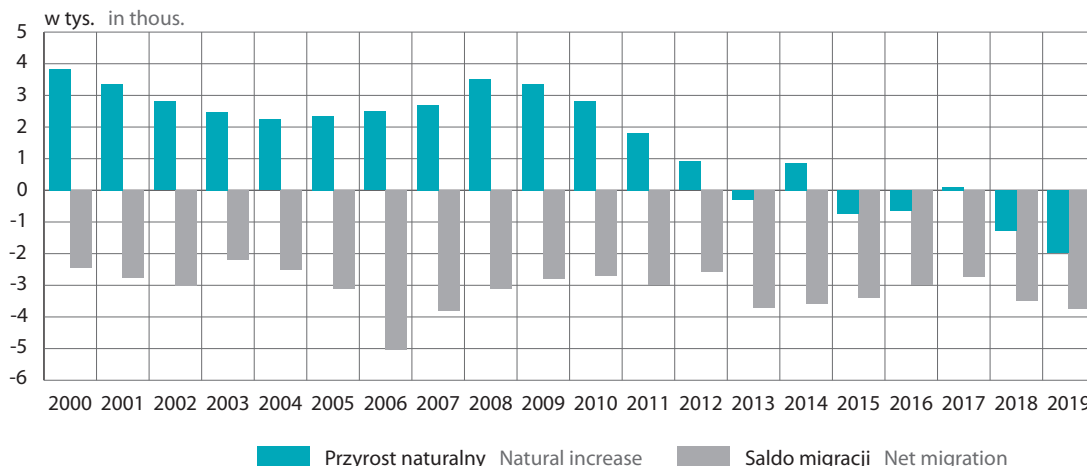

Rozwój demograficzny województw był zróżnicowany. Liczba mieszkańców zwiększyła się w pomorskim, mazowieckim, małopolskim i wielkopolskim. W pozostałych dwunastu województwach liczba ludności zmniejszyła się. Największym rocznym ubytkiem mieszkańców (w przeliczeniu na 10 tys. ludności) charakteryzowało się świętokrzyskie, łódzkie, lubelskie i warmińsko-mazurskie.

Rzeczywiste zmiany w stanie ludności województwa wynikają z dwóch procesów demograficznych: przyrostu naturalnego (różnica między liczbą urodzeń i zgonów) i salda migracji (różnica między napływem i odpływem ludności w ruchu migracyjnym).

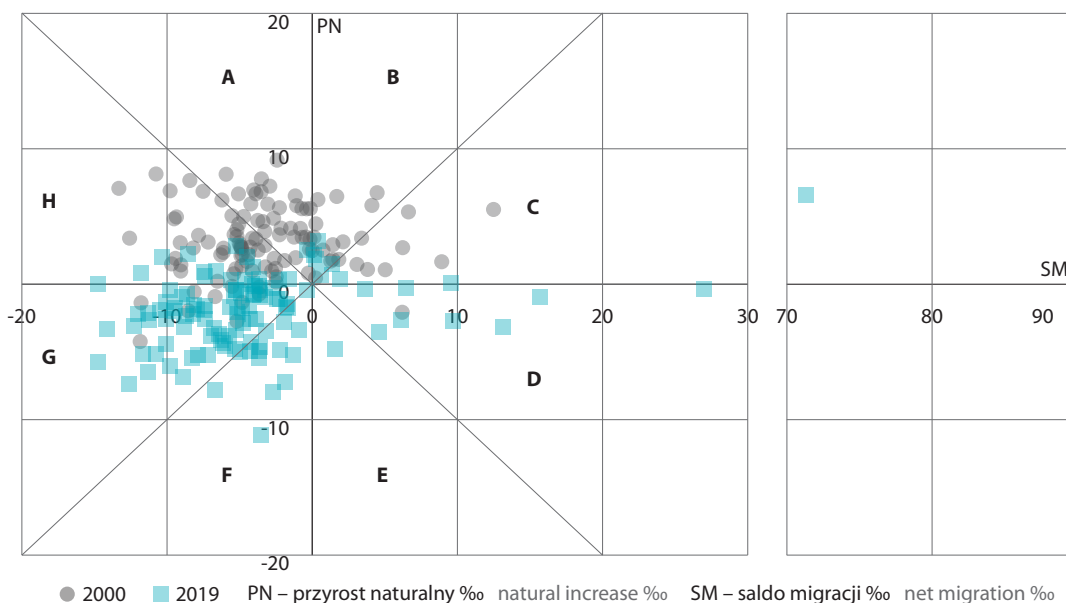
Spadek liczby mieszkańców obserwowany w regionie w latach 2011–2019 był następstwem przede wszystkim ujemnego salda migracji, ale również niekorzystnych tendencji w ruchu naturalnym ludności. Niski poziom urodzeń i wzrost liczby zgonów spowodowały, że przyrost naturalny był albo ujemny (ubytek naturalny) albo zbyt niski żeby rekompensować ujemne saldo migracji.

Wykres 1. Przyrost naturalny i saldo migracji na pobyt stały w latach 2000–2019
 Chart 1. Natural increase and net migration for permanent residence in years 2000–2019

Typologia Webba¹, zaprezentowana w niniejszym opracowaniu, pozwala w syntetyczny sposób powiązać dwa procesy: przyrost naturalny i saldo migracji. Metoda ta wyróżnia osiem typów jednostek (obszarów) w zależności od relacji między ubytkiem lub przyrostem naturalnym, a dodatnim lub ujemnym saldem migracji. Pierwsze cztery typy A, B, C, D oznaczają jednostki administracyjne o wzroście liczby ludności (aktywne demograficznie), natomiast kolejne cztery E, F, G, H obszary wyludniające się (nieaktywne demograficznie). W najkorzystniejszej sytuacji demograficznej znajdują się jednostki zaliczane do klas B i C, ponieważ charakteryzuje je zarówno dodatni przyrost naturalny, jak i dodatnie saldo migracji, natomiast w najtrudniejszej sytuacji znajdują się jednostki F, G, dla których wartości obu procesów składających się na przyrost rzeczywisty są ujemne.

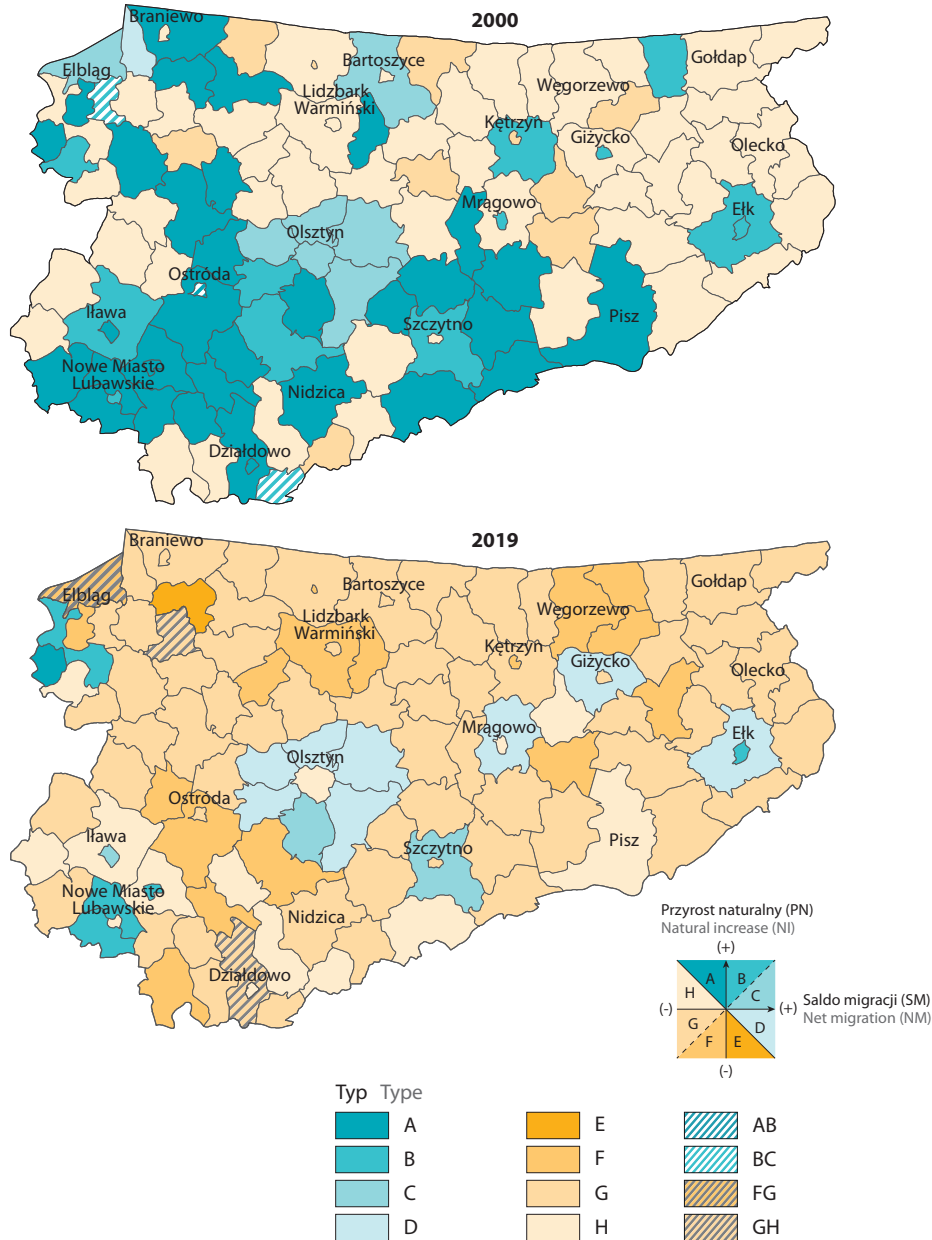
Wykres 2. Typy rozwoju ludnościowego gmin w latach 2000 i 2019
 Chart 2. Types of population development of gminas in 2000 and 2019

¹ Patrz uwagi metodologiczne na str. 45.

Porównanie typów zaludnienia gmin województwa w latach 2000 i 2019, ustalonych zgodnie z metodologią Webba, wykazało niekorzystne zmiany w liczbie obszarów rozwojowych i depopulacyjnych. W 2000 r. prawie połowę gmin (56 ze 116) zaklasyfikowano do aktywnych demograficznie (zaludniających się), podczas gdy w 2019 r. ich liczba była trzykrotnie niższa i wyniosła 17. Liczba gmin, w których wzrost zaludnienia wynikał zarówno z dodatniego przyrostu naturalnego, jak i dodatniego salda migracji (typ B, C) zmniejszyła się w tym czasie z 19 do 8. Odwrotną tendencję obserwowano odnośnie obszarów depopulacyjnych. Liczba gmin wyludniających się wzrosła z 60 do 99, w tym gmin z ujemnym saldem migracji i ujemnym przyrostem naturalnym (typ F, G) z 10 do 81.

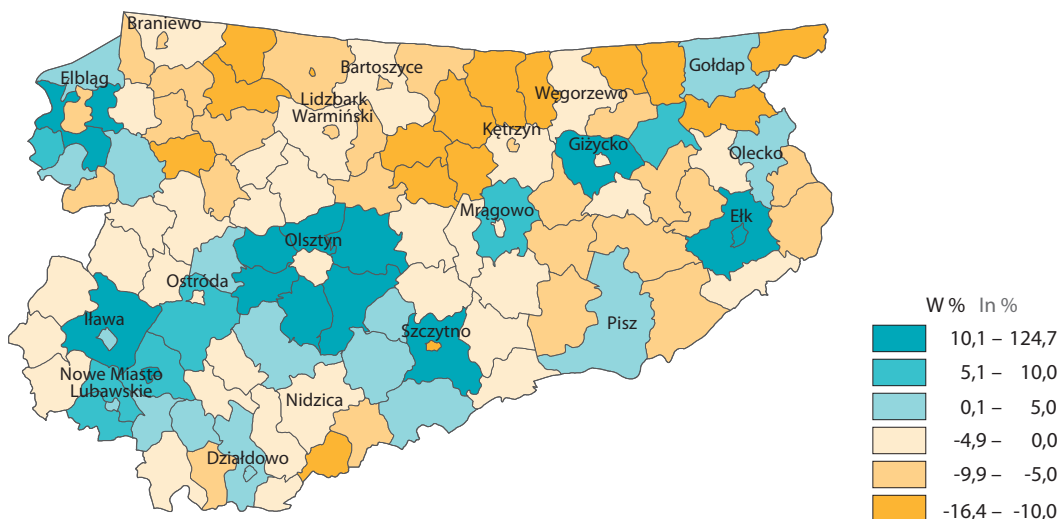
Mapa 3. Typy rozwoju ludnościowego gmin w latach 2000 i 2019
 Map 3. Types of population development of gminas in 2000 and 2019

W 2019 r. zjawisko depopulacji wystąpiło w dziesięciu powiatach ziemskich województwa. W powiecie bartoszyckim, braniewskim, działdowskim, kętrzyńskim, lidzbarskim, nidzickim, oleckim, ostródzkim, piskim i gołdapskim nie stwierdzono jednostek administracyjnych o charakterze rozwojowym. Wyludniała się większość gmin miejskich z wyjątkiem Elku, Iławy i Lubawy. Ubyło mieszkańców w największych miastach województwa w Olsztynie i Elblągu, natomiast na terenach wiejskich otaczających oba miasta odnotowano przyrost rzeczywisty ludności (gminy Barczewo, Dywity, Gietrzwałd, Jonkowo, Purda i Stawiguda, Elbląg i Gronowo Elbląskie). W korzystnej sytuacji demograficznej były również gminy wiejskie położone w okolicach takich miast jak Elk, Mrągowo, Nowe Miasto Lubawskie i Szczytno (gminy Elk, Mrągowo, Nowe Miasto Lubawskie, Kurzętnik i Szczytno). Obszarami zaludniającymi się w następstwie zarówno dodatniego przyrostu naturalnego, jak i dodatniego salda migracji (typ B i C według Webba) były trzy miasta Elk, Iława i Lubawa oraz pięć gmin wiejskich Elbląg, Kurzętnik, Nowe Miasto Lubawskie, Stawiguda i Szczytno.

W latach 2000–2019 rozwój demograficzny województwa warmińsko-mazurskiego był zróżnicowany terytorialnie. Procesy urodzeń, zgonów, a przede wszystkim migracji kształtowały się odmiennie w poszczególnych jednostkach administracyjnych regionu. Zmiany w rozmieszczeniu przestrzennym ludności, były w dużej mierze spowodowane przemieszczaniem ludności z miast na otaczające je obszary wiejskie. W analizowanym okresie tylko w 37 spośród 116 gmin regionu liczba ludności zwiększyła się. W grupie tej były gminy położone w pobliżu Olsztyna i innych miast województwa. Wśród czternastu jednostek administracyjnych o przyroście ludności większym od 10% znalazło się sześć gmin powiatu olsztyńskiego (Stawiguda - wzrost o 124,7%, Dywity – 54,7%, Jonkowo – 52,0%, Gietrzwałd – 30,7%, Purda – 24,8%, Barczewo – 14,2%), dwie gminy powiatu elbląskiego (Milejewo - wzrost o 16,6%, Elbląg – 11,0%), dwa miasta Lubawa (wzrost o 12,9%) i Elk (wzrost o 12,6%) oraz cztery gminy wiejskie zlokalizowane obok miast o tej samej nazwie Szczytno (wzrost o 36,2%), Elk (18,9%), Iława (16,3%) i Giżycko (12,6%). W 79 gminach regionu liczba ludności zmniejszyła się. Gminy o charakterze depopulacyjnym zlokalizowane były głównie w północnej części województwa. W latach 2000–2019 liczba ludności zmniejszyła się we wszystkich jednostkach administracyjnych powiatów położonych przy granicy z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej: braniewskim, bartoszyckim, kętrzyńskim i węgorzewskim. Spadek liczby mieszkańców dotyczył również wszystkich gmin powiatu lidzbarskiego i nidzickiego. Ubytkiem ludności wyższym lub równym 10,0% charakteryzowało się szesnaście gmin. Wśród nich najwyższym spadkiem liczby mieszkańców wyróżniło się Górowo Iławeckie (spadek o 16,4%) oraz gminy Srokowo (14,3%) i Reszel (14,0%).

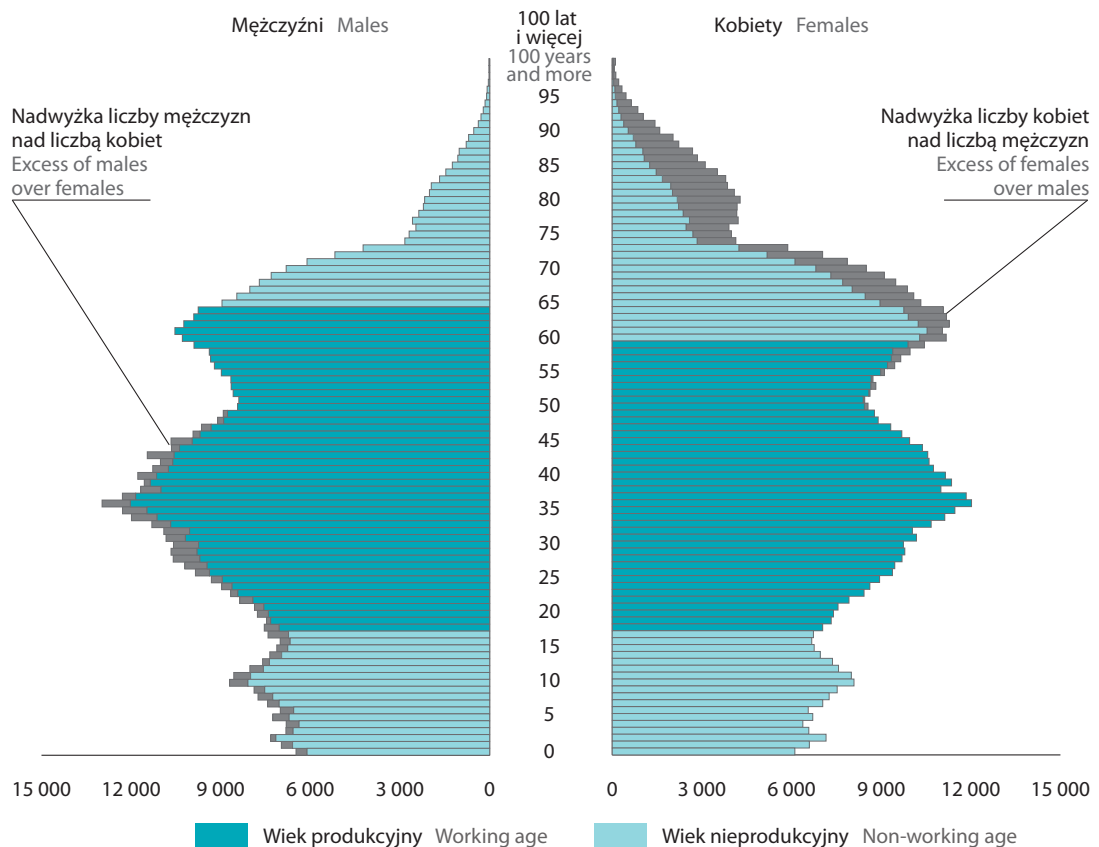
Mapa 4. Zmiana liczby ludności w gminach w latach 2000–2019
Map 4. Change in the population number in gminas in years 2000–2019

Zmiany w ruchu naturalnym i migracyjnym, a przede wszystkim przemieszczenia ludności między miastami a obszarami wiejskimi województwa wpłynęły na strukturę ludności według miejsca zamieszkania. Obserwowany przyrost ludności wiejskiej w gminach położonych w strefach podmiejskich miast województwa spowodował spadek udziału ludności miast w populacji ogółem. Współczynnik urbanizacji zmniejszył się z 60,3% w 2000 r. do 59,0% w 2018 r. W 2019 r. odsetek ludności miejskiej wzrósł do 59,2%. Stwierdzony w ostatnim roku wzrost wartości wskaźnika był rezultatem nadania statusu miasta miejscowości Wielbark, liczącej 3,0 tys. mieszkańców.

Wykres 3. Ludność według płci i wieku w 2019 r.
Stan w dniu 31 grudnia

Chart 3. Population by sex and age in 2019
As of 31st December

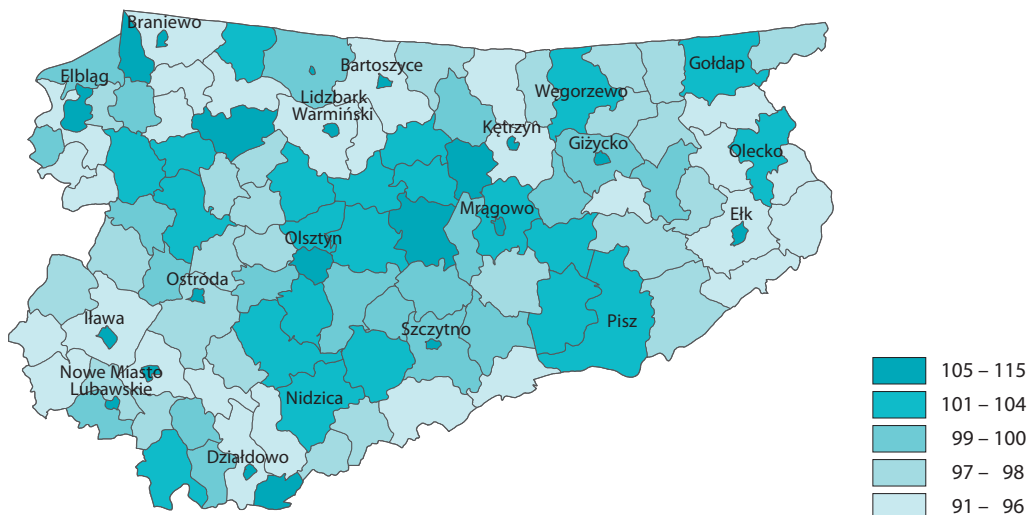
W 2019 r. województwo zamieszkiwało 695,9 tys. mężczyzn i 726,8 tys. kobiet. Udział kobiet w ogólnej liczbie ludności nie zmienił się w porównaniu do 2000 r. i wyniósł 51,1%. Strukturę ludności według płci określa również współczynnik feminizacji, wyrażający liczbę kobiet przypadających na 100 mężczyzn. Liczebną przewagę kobiet obserwowano zarówno w województwie, jak i w kraju. W 2019 r. na 100 mężczyzn przypadały 104 kobiety w województwie i 107 w kraju (w 2000 r. odpowiednio 105 i 106 kobiet).

Wartość współczynnika feminizacji zmienia się wraz z wiekiem ludności. Większa liczba urodzeń chłopców niż dziewcząt powoduje, że w młodszych grupach wieku współczynnik feminizacji jest mniejszy od 100. W 2019 r. nadwyżka liczby mężczyzn nad liczbą kobiet utrzymywała się w grupie ludności w wieku 0–45 lat w miastach i 0–66 lat na wsi. Nadumieralność mężczyzn spowodowała, że w starszych grupach wieku więcej było kobiet. Wśród ludności w wieku 70 lat i więcej na 100 mężczyzn przypadało 175 kobiet w miastach i 172 na wsi.

Współczynnik feminizacji wykazuje znaczne zróżnicowanie między obszarami miejskimi i wiejskimi. W miastach województwa na 100 mężczyzn przypadało 110 kobiet, natomiast na wsi 97. W kraju współczynnik ten wyniósł 111 w miastach i 101 na wsi. Warmińsko-mazurskie było jednym z sześciu województw o przewadze liczebnej mężczyzn na wsi. Obszary wiejskie pozostałych województw charakteryzowały się równowagą płci, albo większym udziałem kobiet.

Analiza przestrzennego zróżnicowania współczynnika wykazała, że w ponad połowie (w 62 spośród 116) gmin regionu licznie przeważali mężczyźni, w 43 gminach więcej było kobiet niż mężczyzn, a tylko w 11 stwierdzono równowagę płci.

Mapa 5. Liczba kobiet na 100 mężczyzn w gminach w 2019 r.
Map 5. Number of females per 100 males in gminas in 2019

Niski poziom urodzeń, wzrost przeciętnego trwania życia oraz niekorzystne trendy migracyjne, odpływ osób młodych poza granice województwa i kraju spowodowały zmiany w strukturze ludności według wieku określane w demografii, jako proces starzenia się społeczeństwa. Potwierdzeniem tego procesu jest m.in. wzrost mediany wieku, współczynnika starości demograficznej i indeksu starości.

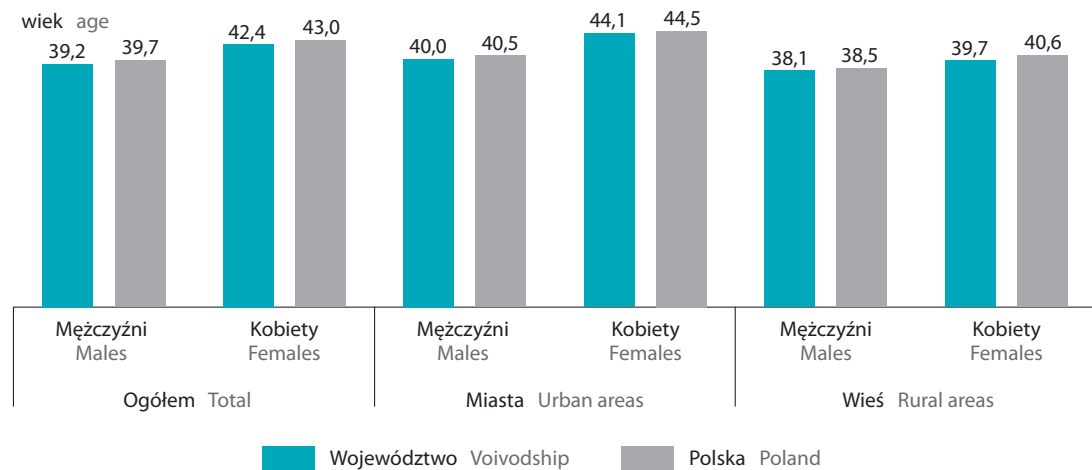
Mediana wieku (wiek środkowy) ludności – granica wieku, którą połowa ludności już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

Współczynnik starości demograficznej – udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności.

Indeks starości – liczba osób w wieku 65 i więcej lat przypadająca na 100 osób w wieku 0–14 lat (liczba dziadków na 100 wnuczków).

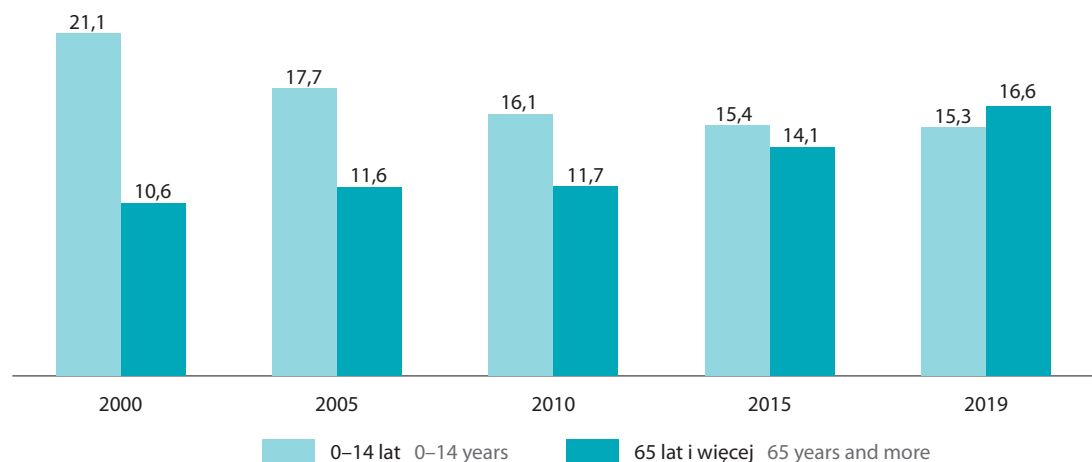
Mediana wieku ludności wzrasta z roku na rok. W 2000 r. połowa mężczyzn w województwie nie osiągnęła wieku 31 lat, a kobiet 35 lat. Dziewiętnaście lat później (w 2019 r.) wiek środkowy mężczyzn wzrósł do 39 lat i kobiet do 42 lat. Mediana wieku ludności zamieszkałej w miastach była wyższa niż mieszkańców obszarów wiejskich. W przypadku kobiet różnica była dwukrotnie większa i wyniosła 4 lata, wobec 2 lat dla mężczyzn. Warmińsko-mazurskie należało do najmłodszych regionów w kraju, niższą medianą wieku mężczyzn i kobiet charakteryzowały się tylko cztery województwa: wielkopolskie, pomorskie, małopolskie i podkarpackie.

Wykres 4. Mediana wieku ludności w 2019 r.
Chart 4. Median age of population in 2019

W województwie warmińsko-mazurskim obserwuje się systematyczne zmniejszanie się liczby i odsetka dzieci (0–14 lat), a wzrost liczby i odsetka osób starszych w wieku 65 lat i więcej. Spadek liczebności najmłodszej grupy ludności był spowodowany niską liczbą urodzeń, natomiast wzrost liczebności najstarszej grupy mieszkańców wynikał z zasilania jej przez liczne roczniki osób urodzonych w latach pięćdziesiątych ubiegłego wieku. W latach 2000–2019 liczba dzieci zmniejszyła się z 301,3 tys. do 217,9 tys. osób, a osób starszych wzrosła z 150,6 tys. do 236,0 tys. osób. Odsetek dzieci w populacji ogółem obniżył się z w tym czasie z 21,1% do 15,3%, a osób starszych wzrósł z 10,6% do 16,6%.

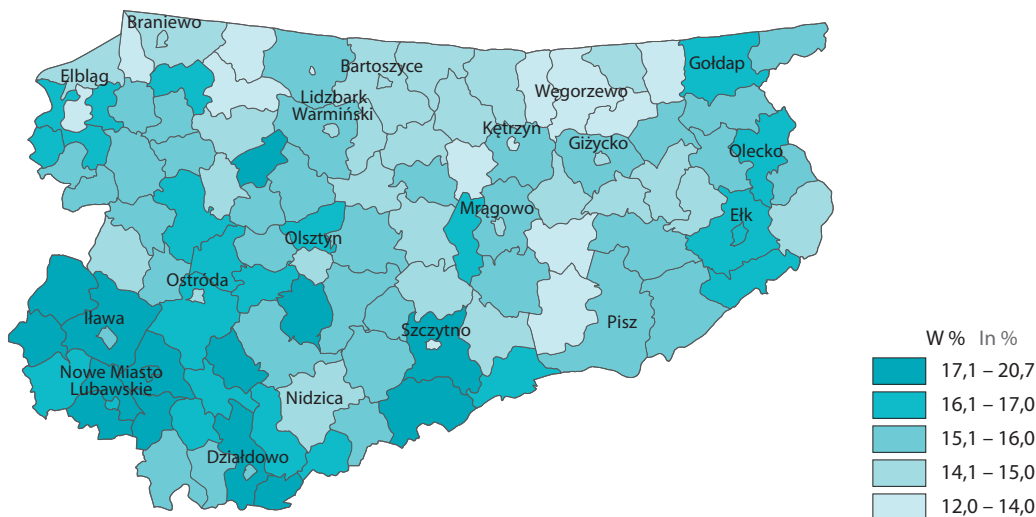
Wykres 5. Odsetek dzieci i osób starszych w populacji ogółem
Chart 5. Percentage of children and older persons in the total population

Udział ludności w wieku 65 lat i więcej w ogólnej populacji jest określany współczynnikiem starości demograficznej. Obserwowany w województwie systematyczny wzrost wartości współczynnika jest potwierdzeniem postępującego procesu starzenia się społeczeństwa. Warmińsko-mazurskie, pomimo rosnącej wartości współczynnika starości, było regionem o najniższej jego wartości w kraju. W 2019 r. odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w województwie kształtował się na poziomie 16,6%, podczas gdy w pozostałych regionach jego wartość była wyższa i wyniosła od 16,8% w wielkopolskim do 20,1% w łódzkim.

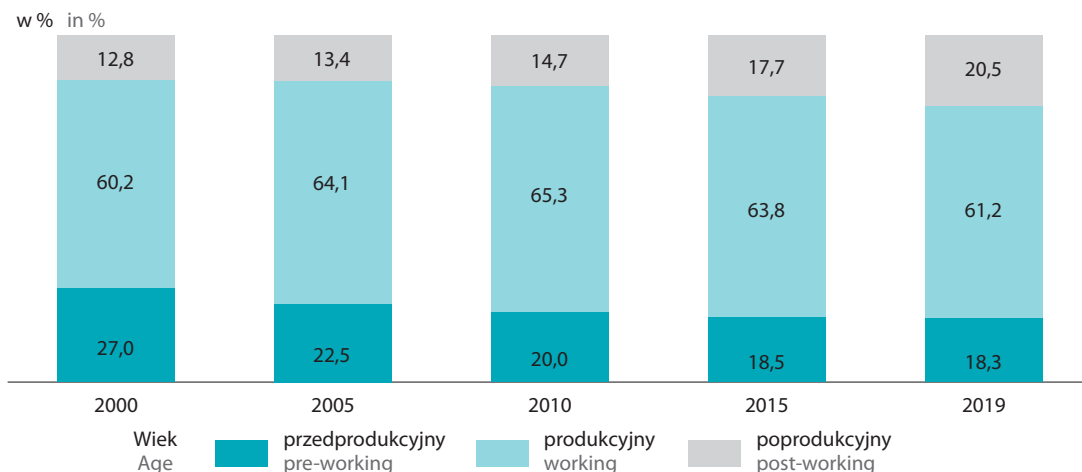
Z powodu zmniejszającej się liczby dzieci, a wzrastającej liczby osób starszych znacznie zmieniły się proporcje między najmłodszą i najstarszą grupą ludności. Miernikiem pokazującym relacje między obu grupami jest indeks starości. W województwie z roku na rok obserwowano coraz wyższe jego wartości. W 2000 r. na 100 dzieci w wieku 0–14 lat przypadało 50 osób starszych w wieku 65 lat i więcej, natomiast w 2019 r. dwukrotnie więcej 108 osób.

Mapa 6. Udział dzieci w wieku 0–14 lat w liczbie ludności ogółem w gminach w 2019 r.
Map 6. Share of children aged 0–14 years in the total population in gminas in 2019

W strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku wyróżnia się wiek: przedprodukcyjny (0–17 lat), produkcyjny (18–59 lat kobiety, 18–64 lata mężczyźni) i poprodukcyjny (60 lat i więcej kobiety, 65 lat i więcej mężczyźni). W zbiorowości osób w wieku produkcyjnym stosuje się dodatkowy podział na wiek mobilny (18–44 lata) i niemobilny (45–59 lat kobiety i 45–64 lata mężczyźni).

Wykres 6. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku
Chart 6. Structure of population by economic age groups

W województwie obserwowano znaczne zmiany w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku, polegające na systematycznym zmniejszaniu się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, przy jednoczesnym wzroście w wieku poprodukcyjnym. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się z 301,3 tys. osób w 2000 r. do 259,6 tys. osób w 2019 r. Udział tej grupy ludności w populacji ogółem obniżył się znacznie z 27,0% w 2000 r. do 18,2% w 2019 r.

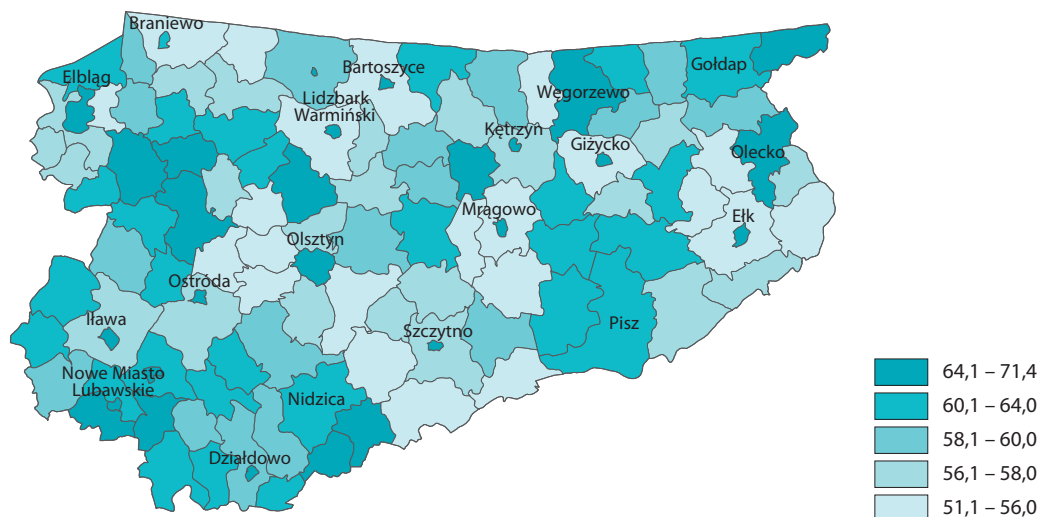
Grupę ludności o szczególnym znaczeniu dla rynku pracy stanowią osoby w wieku produkcyjnym. W latach 2000–2010, wśród ludności w wieku produkcyjnym, obserwowano duże zmiany wynikające z wchodzenia w ten wiek osób urodzonych w okresie wyżu demograficznego pierwszej połowy lat osiemdziesiątych XX wieku. Liczba ludności w tej grupie wieku wzrosła w województwie z 859,6 tys. osób w 2000 r. do 950,7 tys. osób w 2010 r. W 2011 r. tendencja się odwróciła i w kolejnych latach grupa osób w wieku produkcyjnym zmniejszała się i w 2019 r. ukształtowała się na poziomie 871,3 tys. osób. Zmiany obserwowane od 2011 r. wynikały z procesu przesuwania, z grupy wieku produkcyjnego do poprodukcyjnego licznych roczników osób urodzonych w latach pięćdziesiątych XX wieku oraz niskiej liczebności osiemnastolatków, zasilających wiek produkcyjny. W latach 2000–2010 odsetek osób w wieku produkcyjnym wzrósł z 60,2% do 65,3%, a od 2011 r. systematycznie zmniejszał się i w 2019 r. wyniósł 61,2%. W latach 2010–2019 zmniejszyła się liczba ludności zarówno w wieku mobilnym, jak i niemobilnym (odpowiednio o 46,9 tys. i 32,5 tys. osób).

Trzecią grupę wieku, wyodrębnioną na podstawie kryteriów ekonomicznych, stanowi ludność w wieku poprodukcyjnym (emerytalnym). Liczebność populacji w wieku emerytalnym, w stosunku do 2000 r., zwiększyła się o 60,2% i w 2019 r. wynosiła 291,8 tys. osób. Odsetek osób w tej grupie wieku wzrósł z 12,8% w 2000 r. do 20,5% w 2019 r.

Miasta i obszary wiejskie województwa różniły się strukturą ludności według ekonomicznych grup wieku. Mieszkańcy miast charakteryzowali się niższym udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym (17,5% wobec 19,4%) i produkcyjnym (59,7% wobec 63,5%), a wyższym w wieku poprodukcyjnym (22,8% wobec 17,2%).

Warmińsko-mazurskie, mimo obserwowanego procesu starzenia się społeczeństwa, należy do województw o stosunkowo wysokim odsetku osób młodych w wieku przedprodukcyjnym i niskim odsetku osób starszych w wieku poprodukcyjnym. Wyższy udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym stwierdzono w pomorskim, wielkopolskim, mazowieckim i małopolskim, z kolei niższy udział ludności w wieku poprodukcyjnym w podkarpackim, małopolskim i wielkopolskim.

Mapa 7. Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminach w 2019 r.
Map 7. Number of persons at non-working age per 100 persons at working age in gminas in 2019

Miarą określającą relacje między ekonomicznymi grupami wieku ludności jest współczynnik obciążenia demograficznego wyrażający liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym. W wyniku zmian w ekonomicznych grupach wieku jego wartość zmniejszyła się w latach 2000–2010, a w latach 2011–2019 rosła. W 2000 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 66 osób w wieku nieprodukcyjnym, w 2010 r. – 53, a w 2019 r. – 63.

W analizie zmian w ekonomicznych grupach wieku obok ogólnego współczynnika obciążenia demograficznego wykorzystuje się częściowe współczynniki, w których odrębnie rozpatruje się relację liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym do zbiorowości w wieku produkcyjnym. Wartości obu współczynników częściowych w województwie wskazują na niekorzystne zmiany zarówno w liczbie ludności w wieku przedprodukcyjnym, jak i poprodukcyjnym.

W latach 2000–2019 współczynnik obciążenia dla osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszył się z 45 do 35, natomiast dla osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł z 21 do 33. Do 2015 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało więcej osób w wieku przedprodukcyjnym niż poprodukcyjnym, czyli liczba osób młodych wchodzących na rynek pracy była większa od liczby osób, które go opuszczały. Po 2016 r. proporcje się odwróciły i wartość współczynnika dla wieku poprodukcyjnego była wyższa niż przedprodukcyjnego.

Małżeństwa i rozwody

Marriages and divorces

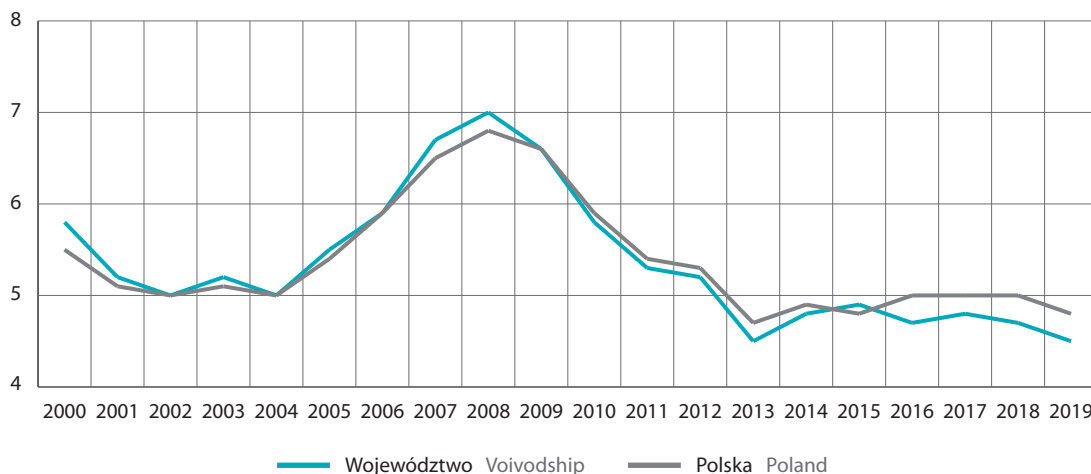
W województwie obserwuje się istotne przemiany w sferze życia małżeńskiego i rodzinnego. Przejawem tych zmian jest spadek liczby zawieranych małżeństw przy jednoczesnym wzroście liczby rozwodów i związków nieformalnych.

W latach 2009–2013 liczba nowo zawartych małżeństw w województwie systematycznie zmniejszała się, a następnie ustabilizowała się i w kolejnych latach utrzymywała się na poziomie około 7 tys. W 2019 r. zawarto w województwie 6,4 tys. związków małżeńskich – o 5,1% mniej niż rok wcześniej i o 36,5% mniej w porównaniu z 2008 r.

Ważnym czynnikiem kształtującym liczbę i natężenie zawieranych związków małżeńskich jest liczba mężczyzn i kobiet w wieku 20–34 lata, czyli potencjalnych nowożeńców. W województwie od 2011 r. obserwowano systematyczny spadek liczebności tej grupy osób. Liczba potencjalnych nowożeńców, zmniejszyła się w tym czasie o 19,6%.

Współczynnik małżeństw, wyrażony liczbą nowo zawartych małżeństw w przeliczeniu na 1000 ludności, w województwie obniżył się z 7,0‰ w 2008 r. do 4,5‰ w 2019 r., w kraju z 6,8‰ do 4,8‰. Od 2016 r. częstość zawierania związków małżeńskich w regionie była mniejsza od wartości przeciętnej kraju.

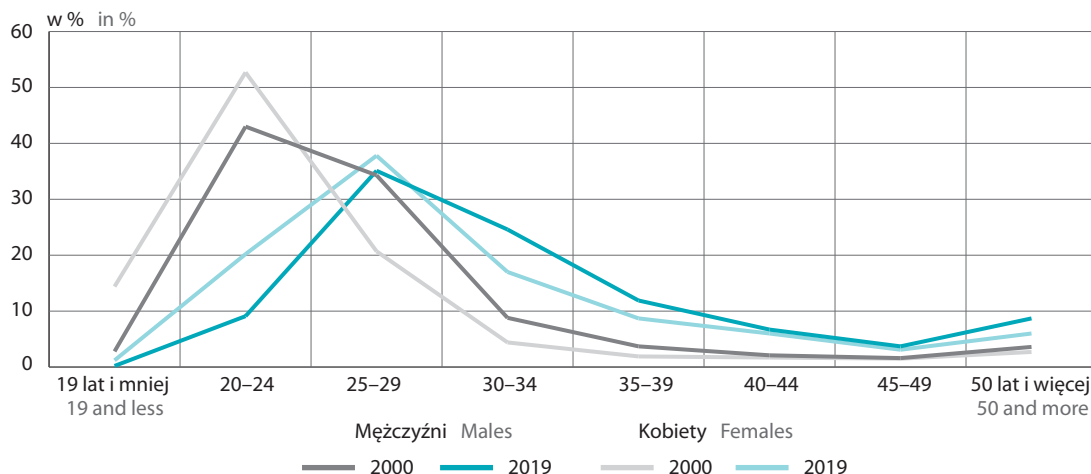
Wykres 7. Małżeństwa zawarte na 1000 ludności
Chart 7. Marriages contracted per 1000 population

W województwie większość stanowiły małżeństwa wyznaniowe, zawierane w kościołach lub związkach wyznaniowych i jednocześnie rejestrowane w urzędach stanu cywilnego. Odsetek małżeństw cywilnych, zawieranych wyłącznie w urzędach stanu cywilnego był niższy, ale wykazywał stałą tendencję rosnącą. W 2000 r. udział związków wyznaniowych wyniósł 70,4%, pozostałe 29,6% stanowiły małżeństwa cywilne. W kolejnych latach udział związków wyznaniowych systematycznie zmniejszał się na rzecz cywilnych i w 2019 r. wyniósł 54,1%. W kraju odsetek związków zawieranych w kościołach i związkach wyznaniowych był wyższy i kształtował się na poziomie od 71,9% w 2000 r. do 59,6% w 2019 r.

W ogólnej liczbie nowo zawartych związków dominowały małżeństwa pierwsze. Związki kawalerów i panien stanowiły 72,9% ogółu małżeństw w województwie. Na wsi udział małżeństw pierwszych był większy i wyniósł 77,5%, wobec 69,8% w miastach.

Wykres 8. Nowożeńcy według wieku w latach 2000 i 2019
Chart 8. Bridegrooms and brides by age in 2000 and 2019

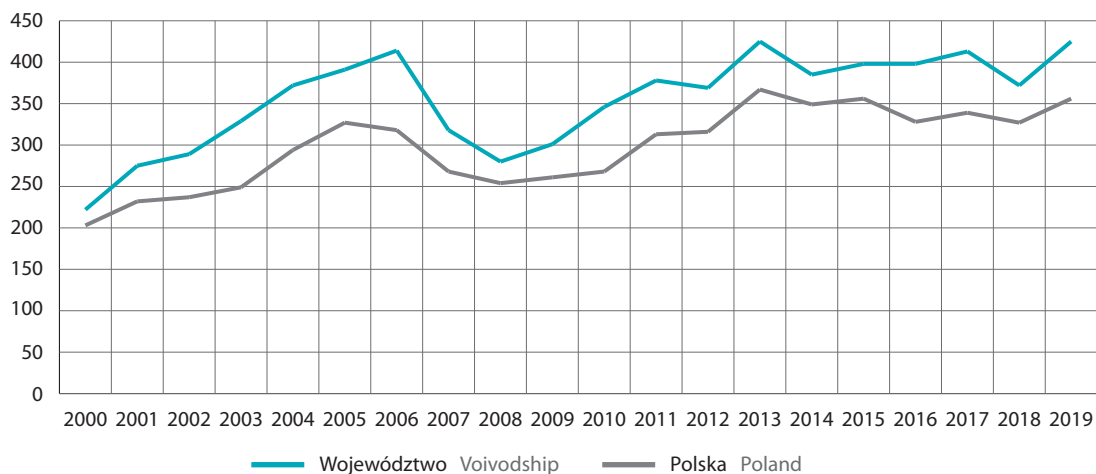

Na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat obserwowano zmiany w strukturze nowożeńców według wieku, świadczące o systematycznym wzroście wieku zawierania małżeństwa. Zmniejszała się liczba związków zawieranych przez osoby z młodszych grup wieku (19 lat i mniej i 20–24 lata), natomiast wzrastała w pozostałych, starszych grupach wieku. Wśród kobiet i mężczyzn wstępujących w związek małżeński w 2000 r. najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 20–24 lata, a w 2019 r. osoby w wieku 25–29 lat. W ciągu dziewiętnastu lat (2000–2019) mediana wieku mężczyzn zawierających związek małżeński wzrosła z 25,4 lat do 30,9 lat, a kobiet z 23,3 lat do 28,6 lat. Nowożeńcy w miastach byli starsi niż na wsi. Zarówno w przypadku mężczyzn, jak i kobiet różnica wyniosła prawie 2 lata.

Liczba rozwodów w województwie systematycznie rosła w latach 2000–2006, natomiast w latach 2007–2017 r. utrzymywała się na zbliżonym poziomie około 3 tys. w roku. W 2019 r. orzeczono 2,7 tys. rozwodów, co oznacza wzrost o 8,2% w skali roku i o 46,1% w porównaniu do 2000 r.

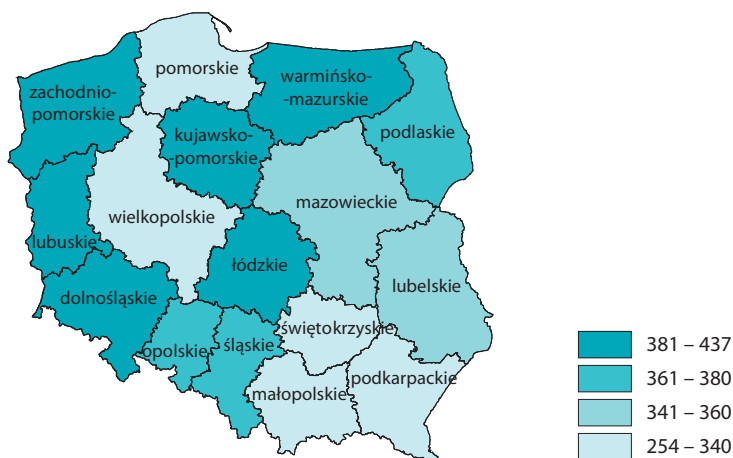
Współczynnik rozwodów (wyrażony liczbą rozwodów w przeliczeniu na 1000 nowo zawartych małżeństw) był prawie dwukrotnie wyższy w 2019 r. niż w 2000 r. (425 rozwodów wobec 222). Częstość rozwodów w miastach była znacznie wyższa niż na wsi. W miastach na 1000 związków małżeńskich zawartych w 2019 r. orzeczono 496 rozwodów, natomiast na wsi 318.

Wykres 9. Rozwody na 1000 zawartych małżeństw
Chart 9. Divorces per 1000 contracted marriages

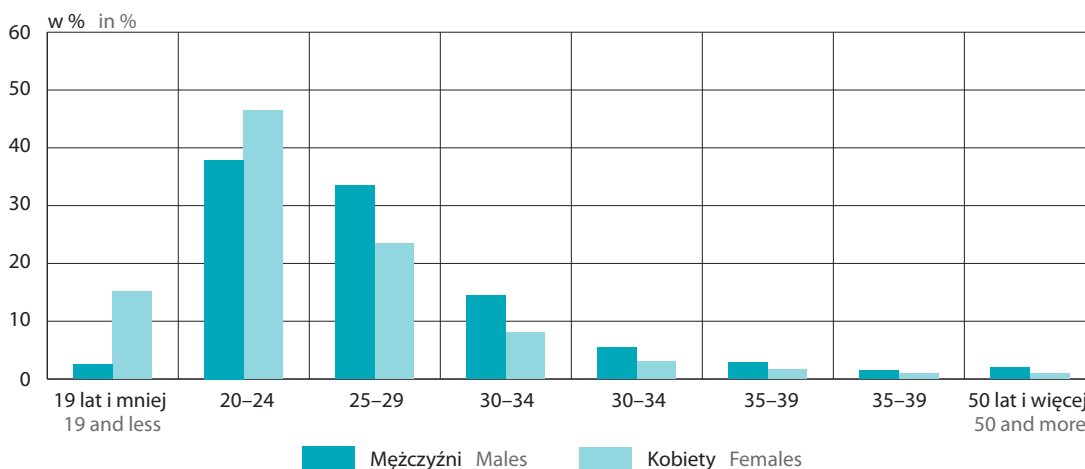
Województwo na tle pozostałych regionów kraju wyróżniało się niską trwałością małżeństw. Wyższym współczynnikiem rozwodów charakteryzowały się tylko dwa województwa. W dolnośląskim orzeczono 437 rozwodów (na 1000 nowych związków małżeńskich) i łódzkim 435, w kraju 356.

Mapa 8. Rozwody na 1000 zawartych małżeństw według województw w 2019 r.
Map 8. Divorces per 1000 marriages contracted by voivodships in 2019

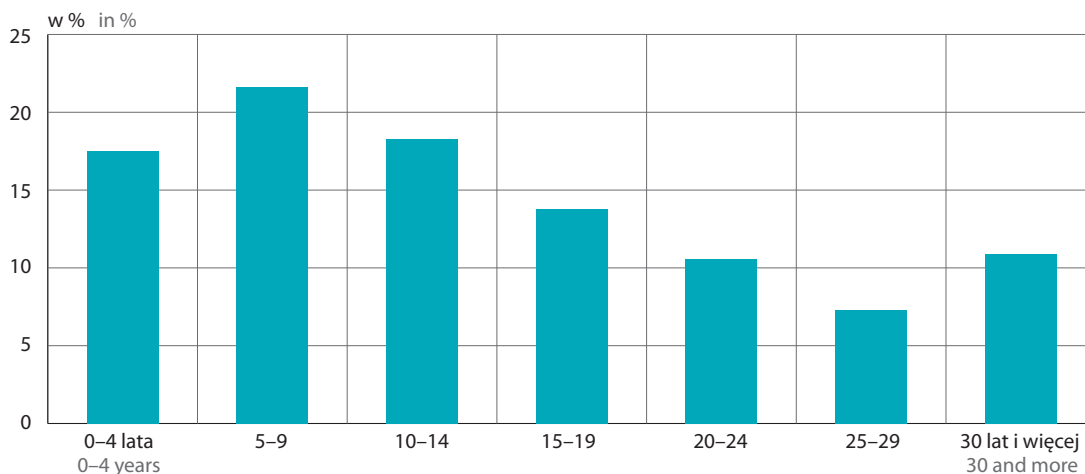
Wiek nowożeńców jest jednym z ważniejszych czynników wpływających na stabilność związku. Największy udział, wśród rozwodzących się par, miały osoby, które związek małżeński zawarły w bardzo młodym wieku, przed ukończeniem 25 roku życia. W 2019 r. osoby należące do tej grupy stanowiły 61,7% rozwodzących się kobiet i 40,4% rozwodzących się mężczyzn.

Wykres 10. Rozwody według wieku małżonków w momencie zawarcia małżeństwa w 2019 r.
Chart 10. Divorces by age of spouses at the moment of contracting the marriage in 2019

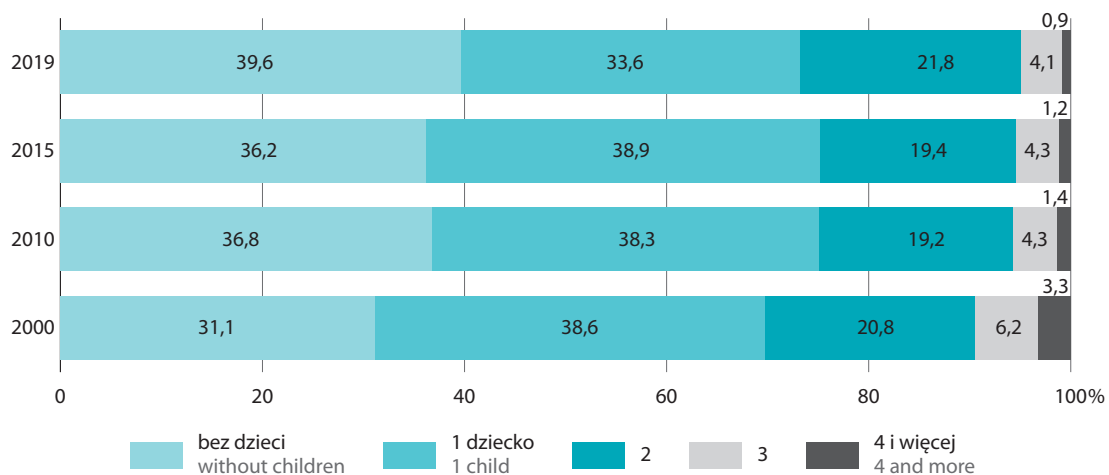
Obserwacja struktury rozwodów według czasu trwania małżeństwa pokazała, że w okresie od piątego do dziewiątego roku, ryzyko rozpadu związku było największe (21,6% wszystkich rozwodów), a następnie wraz ze wzrostem długości stażu małżeńskiego zmniejszało się.

Wykres 11. Rozwody według okresu trwania małżeństwa w 2019
Chart 11. Divorces by duration of marriage in 2019

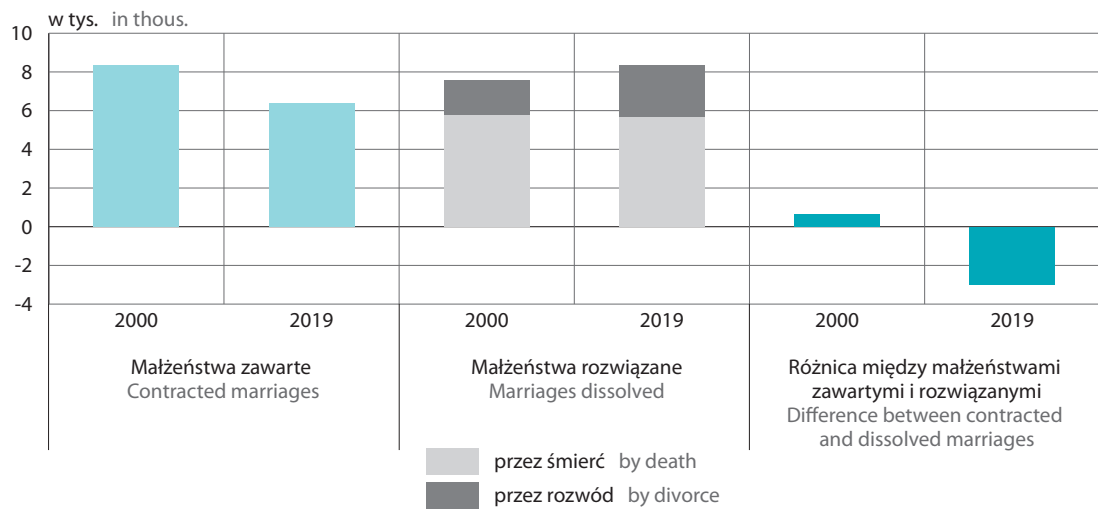
Kobiety przeważały w ogólnej liczbie małżonków występujących z pozwem rozwodowym. W 2019 r. na 100 pozwów wniesionych do sądów, kobiety skierowały 68. Najczęściej podawanymi przyczynami rozwodu była niezgodność charakterów, niedochowanie wierności małżeńskiej i nadużywanie alkoholu.

Wykres 12. Rozwody według liczby małoletnich dzieci (poniżej 18 lat)
Chart 12. Divorces by number of underage children (under 18 years)

W latach 2000–2019 w zbiorowości rozwiedzionych par, udział małżeństw bezdzietnych wzrastał, natomiast udział par z małoletnimi dziećmi (0–17 lat) zmniejszał się. Obserwowaną tendencję można wyjaśnić malejącą liczbą dzieci w strukturze ludności ogółem, jak i rosnącą liczbą małżeństw bezdzietnych. W 2019 r. na utrzymaniu rozwiedzionych rodziców pozostawało 2,5 tys. dzieci, w tym 0,9 tys. w wieku do 6 lat. Opiekę nad dziećmi sąd najczęściej powierzał obojemu rodzicom (73,8%), albo wyłącznie matce (21,1%), znacznie rzadziej ojcu, rodzinie zastępczej, czy placówce wychowawczej.

Wykres 13. Małżeństwa zawarte i rozwiązane w latach 2000 i 2019
 Chart 13. Marriages contracted and dissolved in 2000 and 2019

W latach 2011–2019 bilans małżeństw dla województwa warmińsko-mazurskiego był ujemny. W kolejnych latach analizowanego okresu, liczba małżeństw rozwiązanych przez śmierć i rozwód przewyższała liczbę nowo zawartych związków i w konsekwencji zasoby istniejących małżeństw systematycznie zmniejszały się. W 2019 r. istniało w województwie 308,3 tys. par małżeńskich, wobec 327,8 tys. w 2011 r.

Urodzenia i dzietność

Birth and fertility

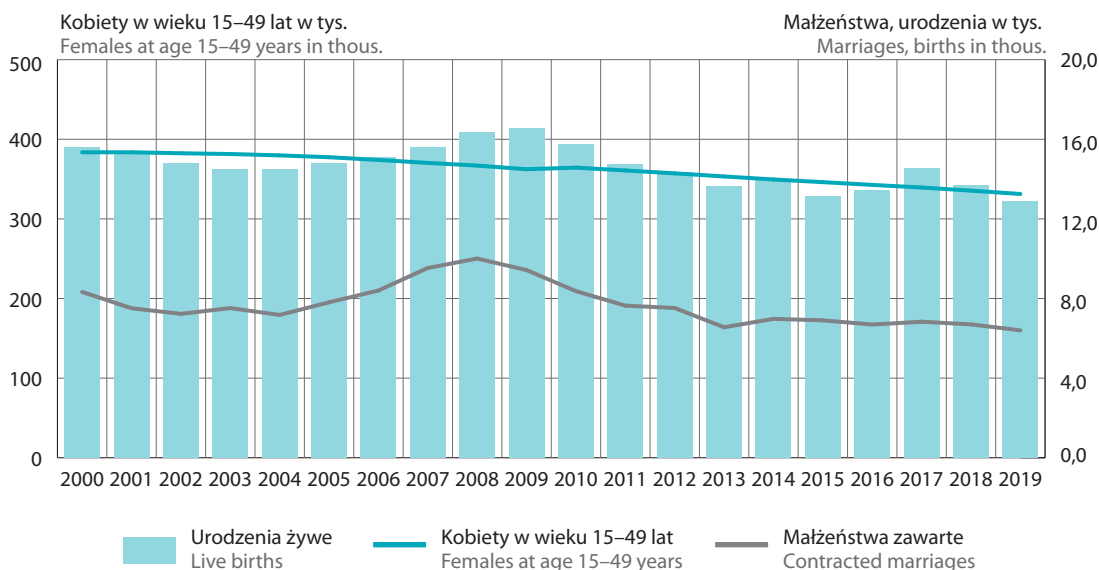
Liczba i natężenie urodzeń, obok napływu migracyjnego, mają kluczowe znaczenie dla wzrostu liczby ludności na danym obszarze. Poziom urodzeń jest jednym z ważniejszych czynników kształtujących nie tylko liczbę, ale również strukturę ludności według wieku. Liczba urodzeń jest uwarunkowana liczebnością populacji, zwłaszcza kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat) oraz postawami i zachowaniami prokreacyjnymi.

Dynamikę liczby urodzeń żywych w województwie w latach 2000–2019 charakteryzowały okresy wzrostu i spadku. Najwyższą liczbę urodzeń żywych stwierdzono w 2009 r., a najniższą w ostatnim roku analizowanego okresu. W 2019 r. urodziło się 12,9 tys. dzieci, w tym udział chłopców wyniósł 51,4%. W skali roku liczba urodzeń zmniejszyła się o 5,7%, natomiast w porównaniu do 2000 r. czy 2009 r. spadek był znacznie większy i wyniósł odpowiednio 17,3% i 21,9%.

Jedną z przyczyn niskiej liczby urodzeń, obserwowanej w województwie, były niekorzystne zmiany w liczbie kobiet w wieku prokreacyjnym (15–49 lat). Populacja kobiet w tej grupie wieku, zmniejszyła się w latach 2000–2019 o 52,4 tys. (o 13,7%).

Większość dzieci przychodzi na świat w rodzinach tworzonych przez prawnie zawarte związki małżeńskie. Prawie połowa z nich rodzi się w pierwszych trzech latach trwania małżeństwa rodziców. Malejąca liczba zawieranych związków małżeńskich, obserwowana od 2009 r., była, więc kolejną przyczyną spadku liczby urodzeń.

Wykres 14. Kobiety w wieku 15–49 lat, małżeństwa zawarte i urodzenia żywe
Chart 14. Females at age 15–49 years, marriages contracted and live births

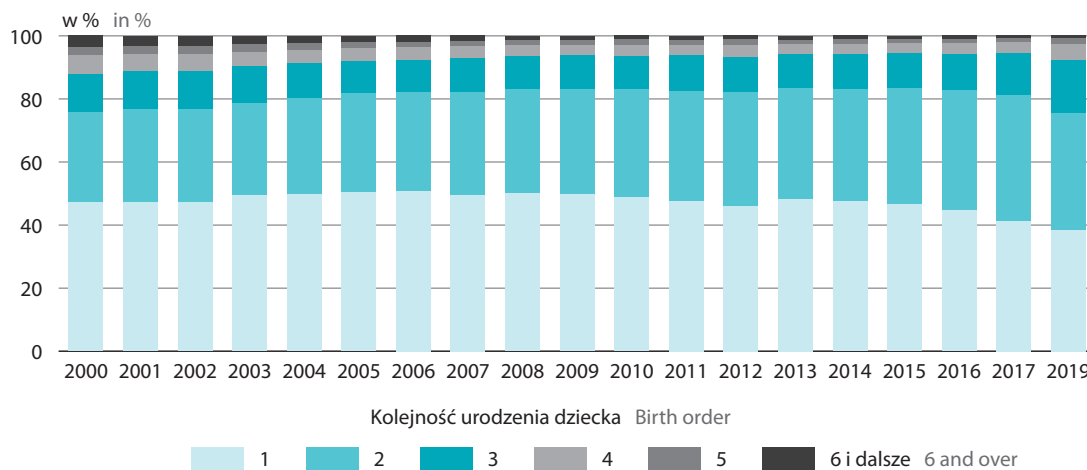

W latach 2000–2017 i 2019² obserwowano zmiany w strukturze urodzeń według kolejności. Największy udział urodzeń pierwszych (około 50% wszystkich urodzeń) stwierdzono w latach 2004–2009. Okres ten

² Opracowanie danych o urodzeniach według kolejności za 2018 r. było niemożliwe z powodu wprowadzenia, przez Ministerstwo Zdrowia, nowych wzorów kart urodzenia. W nowych kartach zmieniono zapisy odnośnie kolejności urodzonych dzieci. Dane uzyskane w 2018 r. odbiegają znacznie od prezentowanych w latach wcześniejszych.

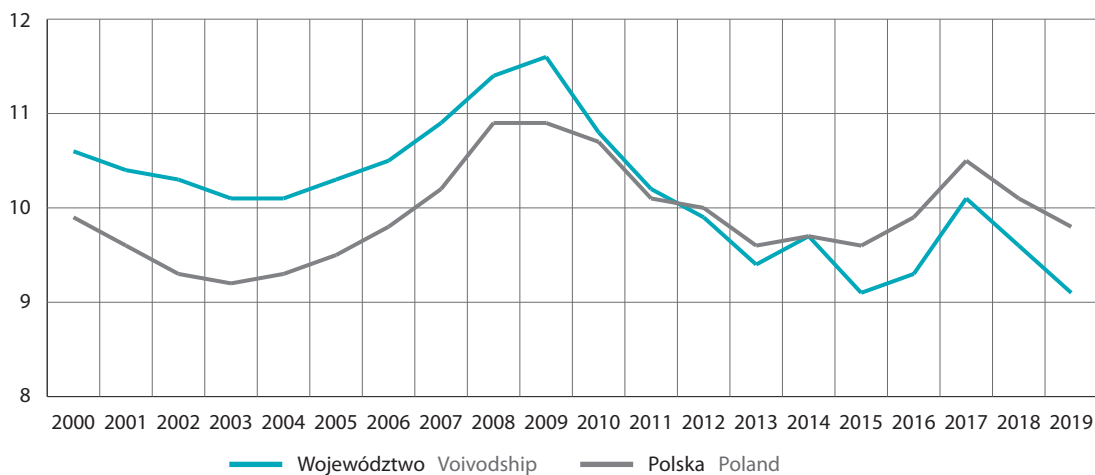
charakteryzował się nie tylko dużym odsetkiem kobiet decydujących się na urodzenie pierwszego dziecka, ale również stosunkowo wysoką ogólną liczbą urodzeń. Od 2010 r. udział urodzeń pierwszych zmniejszał się na korzyść urodzeń drugiej i trzeciej kolejności. Rok 2019 zaznaczył się dalszym spadkiem odsetka urodzeń pierwszej, ale również drugiej kolejności, przy wzroście odsetka urodzeń trzeciej, czwartej a nawet piątej kolejności. Zmniejszanie się liczby urodzeń pierwszej kolejności a wzrost urodzeń dalszej kolejności oznacza, że nie przybywa kobiet rodzących pierwsze dziecko, natomiast przybywa kobiet decydujących się na więcej niż jedno dziecko. Wzrost liczby urodzeń dalszej kolejności może świadczyć o realizacji odroczonego zamierzenia prokreacyjnych.

Wykres 15. Urodzenia żywe według kolejności urodzenia dziecka
Chart 15. Live births by birth order

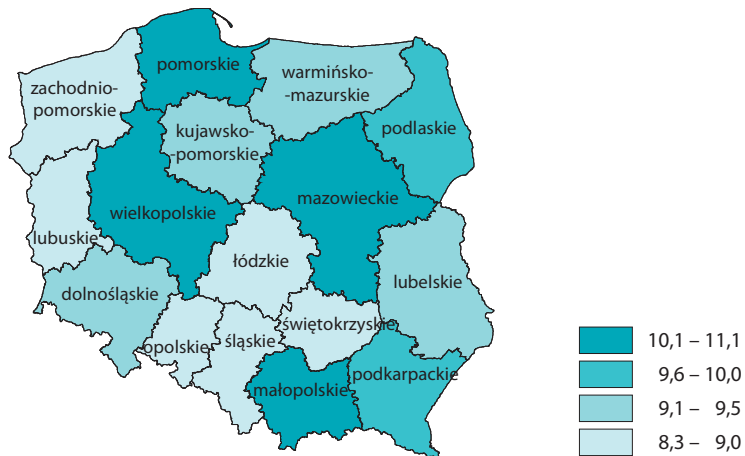
Podstawowym miernikiem natężenia urodzeń jest współczynnik wyrażony liczbą urodzeń przypadających na 1000 mieszkańców. Warmińsko-mazurskie, w latach 2001–2009, charakteryzowało się na tle kraju i pozostałych regionów Polski wysokim natężeniem urodzeń – należało do grupy województw o najwyższej rozrodzności. W 2010 r. sytuacja się zmieniła, współczynnik urodzeń systematycznie obniżał się i od 2012 r. kształtował się na poziomie niższym niż w kraju.

Wykres 16. Urodzenia żywe na 1000 ludności
Chart 16. Live births per 1000 population

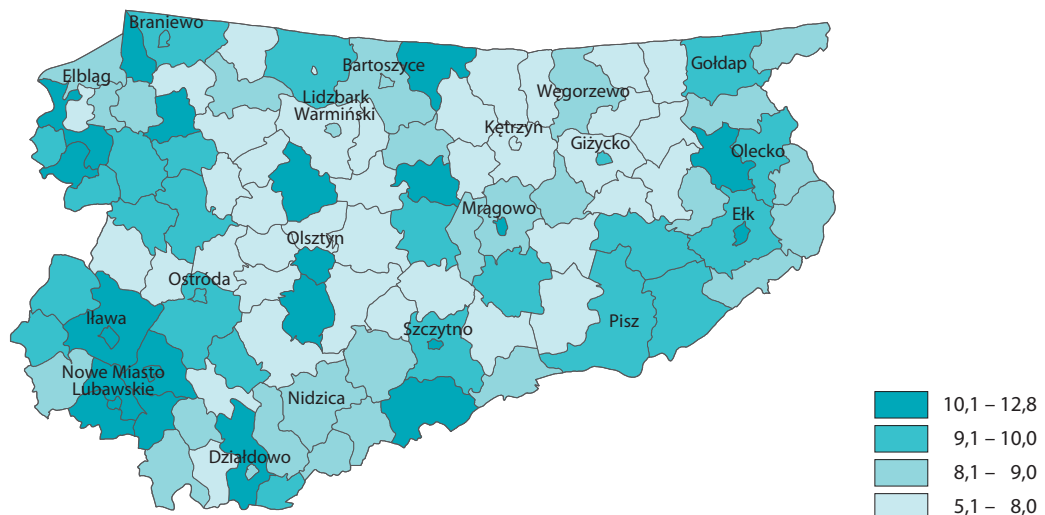
W 2019 r. na 1000 mieszkańców województwa przypadało 9,1 urodzeń. W pozostałych regionach kraju liczba urodzeń mieściła się w przedziale od 8,3 urodzeń w świętokrzyskim do 11,1 urodzeń w pomorskim.

Mapa 9. Urodzenia żywe na 1000 ludności w województwach w 2019 r.
Map 9. Live births per 1000 population in voivodships in 2019

Ludność miast województwa do 2017 r. cechowało niższe natężenie urodzeń niż mieszkańców obszarów wiejskich. Obserwowane w kolejnych latach, intensywniejsze spadki liczby urodzeń na wsi, spowodowały zmianę tendencji. Od 2018 r. wartość współczynnika urodzeń w populacji miejskiej była wyższa, natomiast w populacji wiejskiej niższa. W 2019 r. na 1000 ludności przypadało 9,2 urodzeń w miastach i 8,8 urodzeń na wsi. W kraju wyższym natężeniem urodzeń charakteryzowały się obszary wiejskie (10,1‰, wobec 9,6‰).

Mapa 10. Urodzenia żywe na 1000 ludności w gminach w 2019 r.
Map 10. Live births per 1000 population in gminas in 2019

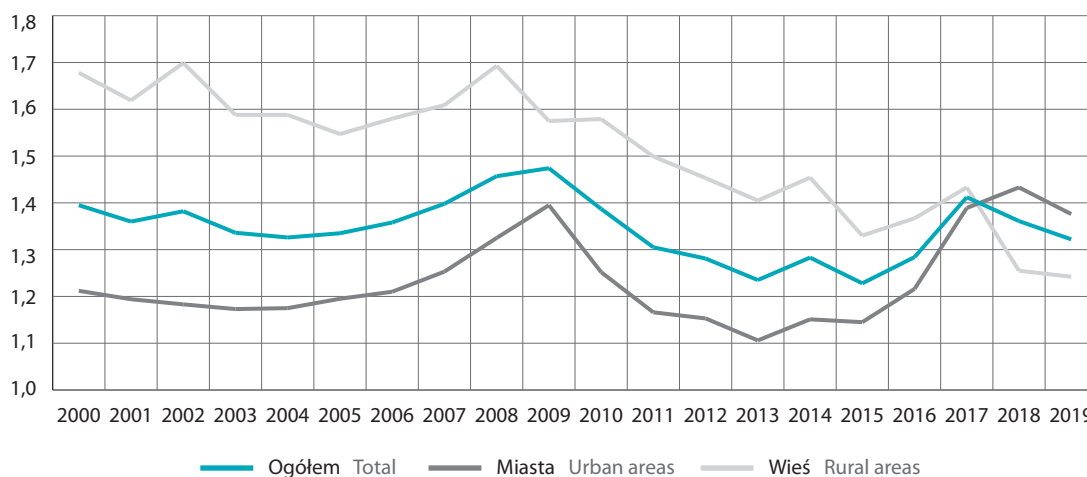

W regionie obserwuje się znaczne zróżnicowanie przestrzenne współczynnika urodzeń. Południowa część województwa charakteryzowała się wyższym natężeniem urodzeń, a północna niższym. Najwyższą wartość współczynnika stwierdzono w powiecie nowomiejskim (11,1‰), ławskim (10,2‰) i w Olsztynie (10,1‰), natomiast najniższą w powiecie kętrzyńskim (7,0‰), lidzbarskim (7,7‰) i węgorzewskim (7,9‰).

Współczynnik dzietności oznacza liczbę dzieci, które urodziłyby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłyby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezmiennie.

Poziom urodzeń mierzony przy pomocy współczynnika dzietności pozwala ocenić stopień zastępowalności pokoleń i odpowiedzieć na pytanie, czy żyjące współcześnie generacje zostaną zastąpione przez przyszłe pokolenia. Stabilny rozwój demograficzny ludności określa współczynnik dzietności kształtujący się na poziomie 2,10–2,15, tzn., gdy na 100 kobiet w wieku 15–49 lat przypada średnio 210–215 urodzonych dzieci.

Wykres 17. Współczynnik dzietności
Chart 17. Total fertility rate

Liczba urodzeń obserwowana od wielu lat w województwie i w Polsce nie gwarantuje stabilnego rozwoju demograficznego – prostej zastępowalności pokoleń. W latach 2000–2011 dzietność kobiet zamieszkałych w województwie była wyższa, natomiast od 2012 r. niższa od przeciętnej w kraju. W 2019 r. współczynnik dzietności wyniósł 1,32 w województwie i 1,42 w kraju. Poziom współczynnika w miastach województwa był wyższy niż na wsi (1,38 wobec 1,24), z kolei w kraju wyższy na wsi niż w miastach (1,43 i 1,41).

W 2019 r. najwyższą dzietność wśród województw, wyższą od przeciętnej w kraju, stwierdzono w pomorskim, mazowieckim, wielkopolskim i małopolskim. Warmińsko-mazurskie znalazło się w grupie czterech województw o najniższym współczynniku w kraju. Niższą dzietnością charakteryzowało się świętokrzyskie, opolskie i zachodniopomorskie.

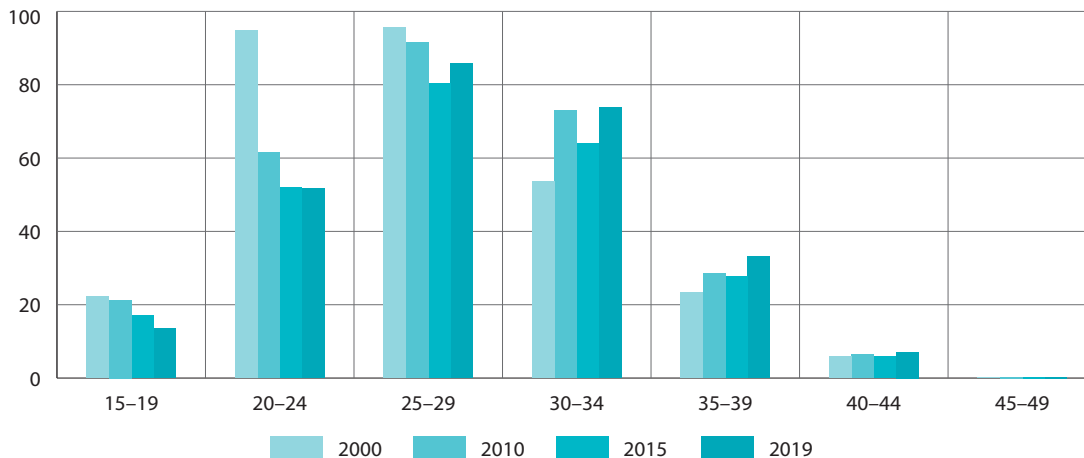
W skali powiatów województwa warmińsko-mazurskiego dzietność kobiet była zróżnicowana. Najwyższy poziom współczynnika wystąpił w powiecie nowomiejskim, ławskim i w Olsztynie, natomiast najniższy w powiecie kętrzyńskim, olsztyńskim i lidzbarskim. W większości powiatów ziemskich województwa dzietność kobiet w miastach była wyższa niż na wsi. Wartość współczynnika, wyższą dla obszarów wiejskich, stwierdzono tylko w czterech powiatach: działdowskim, kętrzyńskim, olsztyńskim i ostródzkim.

Zmiany w zachowaniach prokreacyjnych są efektem wyboru, jakiego coraz częściej dokonują ludzie młodzi decydując się najpierw na osiągnięcie określonego poziomu wykształcenia oraz stabilizacji ekonomicznej, a dopiero potem na założenie rodziny oraz jej powiększenie. Głównymi cechami przemian

w zachowaniach prokreacyjnych ludności jest spadek liczby urodzonych dzieci, wzrost wieku matek w chwili urodzenia pierwszego dziecka i średniego wieku macierzyństwa, wzrost udziału matek z wyższym wykształceniem oraz wzrost udziału urodzeń pozamałżeńskich.

Wykres 18. Urodzenia żywe na 1000 kobiet według pięcioletnich grup wieku

Chart 18. Live births per 1000 women by five-years age groups

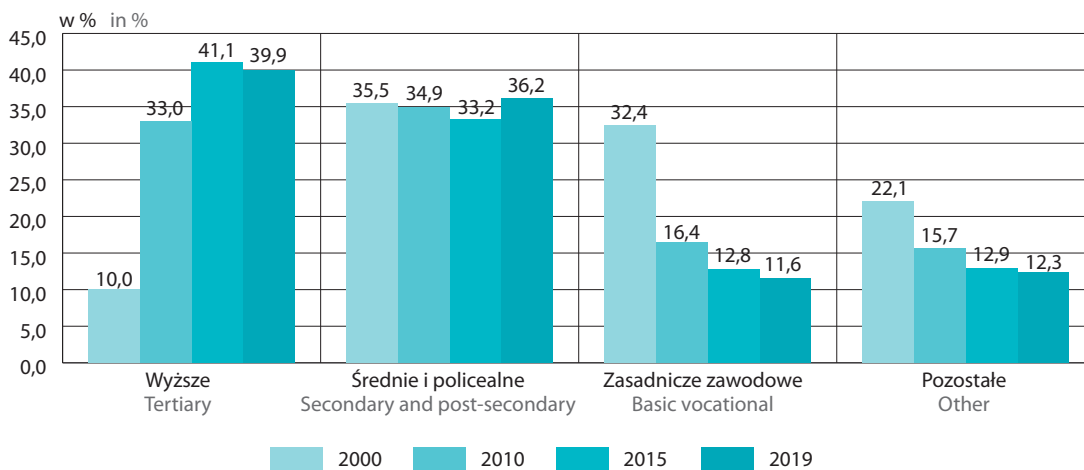

Kobiety coraz później decydują się na urodzenie dziecka, o czym świadczy spadek płodności kobiet w młodszych rocznikach wieku rozrodczego, natomiast wzrost w starszych rocznikach. W latach 2000–2019 nastąpiło przesunięcie najwyższej płodności kobiet z grupy wieku 20–24 lata do grupy wieku 25–29 lat. Na uwagę zasługuje również wzrost płodności w grupach wieku 30–34 lata i 35–39 lat oraz spadek płodności w najmłodszej grupie wieku rozrodczego (15–19 lat). W ciągu siedemnastu lat (2002–2019) mediana wieku kobiet rodzących zwiększyła się z 26,3 lat do 29,7 lat, a kobiet rodzących pierwsze dziecko z 23,6 lat do 27,1 lat.

Obserwowany w ostatnich latach wzrost udziału matek z wyższym wykształceniem był spowodowany zarówno odkładaniem macierzyństwa na później, jak również systematycznie rosnącym poziomem wykształcenia kobiet. Wśród rodzących odsetek kobiet z dyplomem uczelni wyższej zwiększył się z 10,0% w 2000 r. do 41,1% w 2015 r., w kolejnych czterech latach nieznacznie zmniejszył się i w 2019 r. wyniósł 39,9%. Kobiety rodzące pierwsze dziecko, były również lepiej wykształcone. W grupie tej udział matek z wyższym wykształceniem wzrósł z 16,8% w 2000 r. do 43,6% w 2019 r.

Wykres 19. Urodzenia żywe według poziomu wykształcenia matki

Chart 19. Live births by education level of mother

Większość urodzeń w województwie i w kraju jest rejestrowana, jako urodzenia małżeńskie, jednak od wielu lat obserwuje się ich systematyczny spadek na korzyść urodzeń pozamałżeńskich, czyli urodzeń ze związków partnerskich i samotnych matek. W latach 2000–2018 udział urodzeń pozamałżeńskich w ogólnej liczbie urodzeń żywych w województwie wzrósł ponad dwukrotnie (z 17,0% do 36,3%), w 2019 r. zmniejszył się i wyniósł 35,2%. Warmińsko-mazurskie na tle kraju i pozostałych regionów wyróżniało się wysokim odsetkiem urodzeń pozamałżeńskich. Wyższą wartość wskaźnika stwierdzono tylko w zachodniopomorskim (41,9%) i lubuskim (40,4%). Najniższym udziałem urodzeń pozamałżeńskich w Polsce cechowało się podkarpackie (13,7%), małopolskie (14,2%) i podlaskie (17,5%). W większości województw wskaźnik ten dla miast był wyższy niż dla obszarów wiejskich. Warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie stanowiły wyjątek, ponieważ charakteryzowały się wyższym udziałem urodzeń pozamałżeńskich na wsi.

Umieralność i trwanie życia

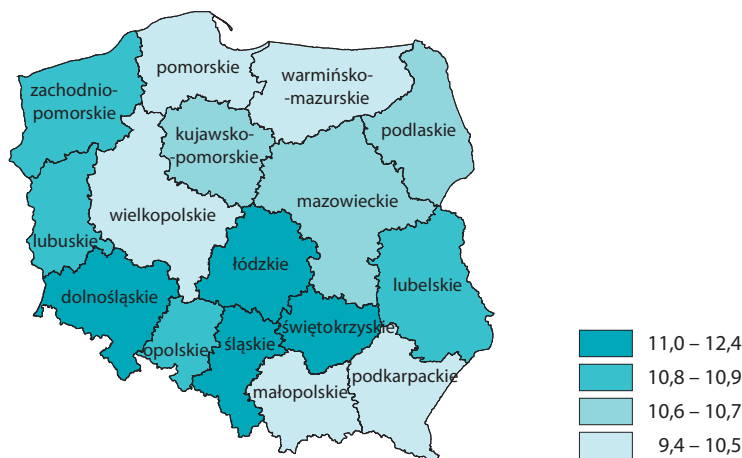
Mortality and life expectancy

Zgony są drugim, po urodzeniach, ważnym elementem ruchu naturalnego, determinującym stan i strukturę ludności. W latach 2000–2019 liczba zgonów w województwie warmińsko-mazurskim wykazywała tendencję rosnącą. W 2019 r. zmarło 14,9 tys. mieszkańców, o 0,5% mniej niż rok wcześniej, ale o 26,5% więcej w odniesieniu do 2000 r. Natężenie zgonów, wyrażone liczbą zgonów w przeliczeniu na 1000 ludności, wzrosło z 8,2‰ w 2000 r. do 10,4‰ w 2019 r. W kraju współczynnik zgonów wzrósł z 9,6‰ w 2000 r. do 10,7‰ w 2019 r.

Podwyższenie poziomu umieralności, obserwowane w ostatnich latach, wynikało z przeobrażeń w liczbie i strukturze ludności według wieku, było następstwem wzrostu odsetka osób starszych w społeczeństwie. Liczba mieszkańców w wieku 65 lat i więcej zwiększyła się w latach 2000–2019 z 150,6 tys. do 236,0 tys. osób. Udział tej grupy ludności w populacji ogółem wzrósł z 10,6% w 2000 r. do 16,6% w 2019 r.

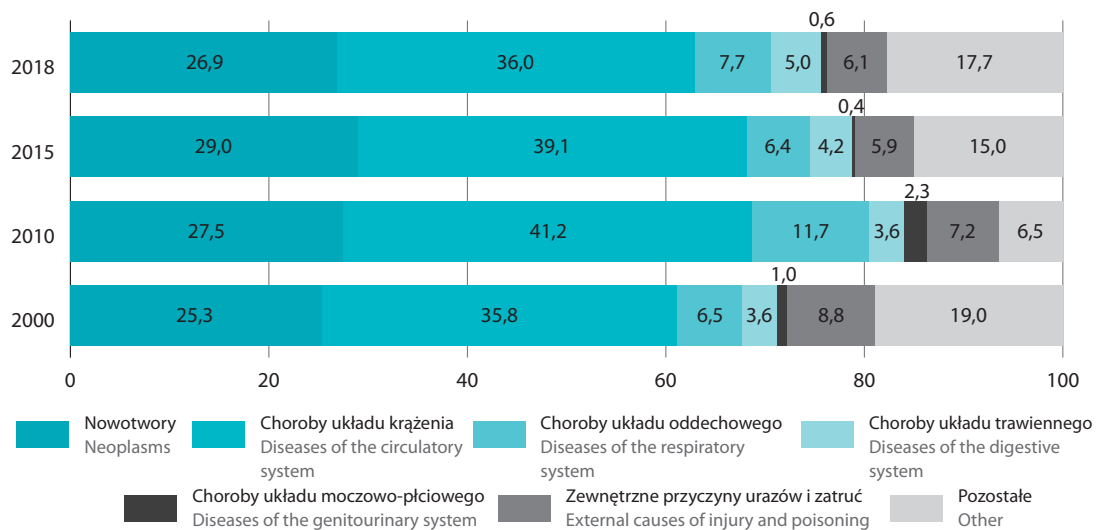
Współczynnik zgonów dla województwa warmińsko-mazurskiego był w 2019 r. niższy od przeciętnego w kraju. Niższą umieralność stwierdzono tylko w czterech województwach: podkarpackim, pomorskim, małopolskim i wielkopolskim. Regiony o najniższym współczynniku zgonów charakteryzowały się również niskim udziałem osób w wieku 65 lat i więcej.

Mapa 11. Zgony na 1000 ludności w województwach w 2019 r.
Map 11. Deaths per 1000 population in voivodships in 2019

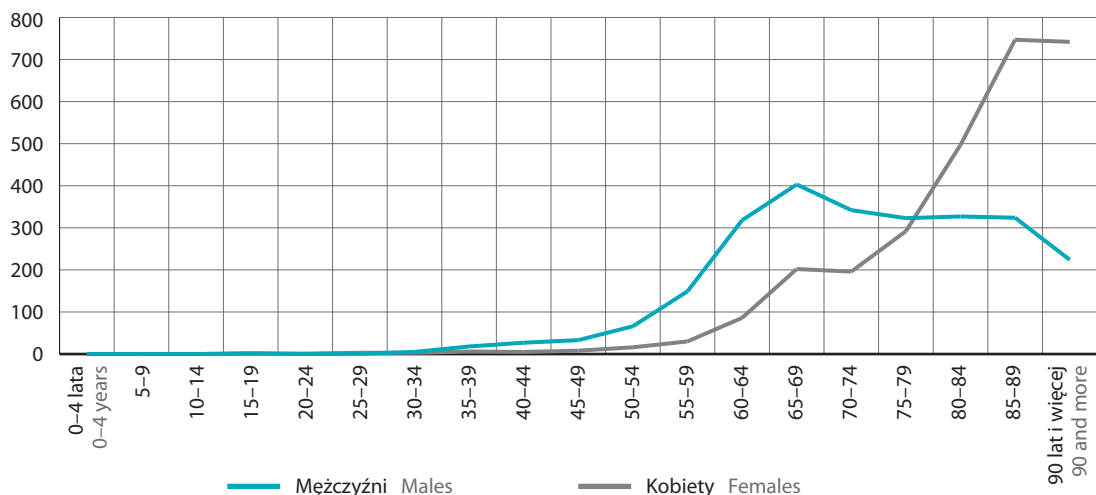
Głównymi przyczynami zgonów zarówno w województwie, jak i w kraju były choroby układu krążenia i nowotwory. W 2018 r. choroby układu krążenia spowodowały 36,0% zgonów w województwie i 40,5% w kraju. Nowotwory były przyczyną 26,9% zgonów w województwie i 26,4% w kraju. Warmińsko-mazurskie charakteryzowało się wysokim odsetkiem zgonów w następstwie chorób układu oddechowego – 7,7% wobec 6,7% w kraju i najwyższym wśród województw udziałem zgonów spowodowanych przyczynami zewnętrznymi (wypadki, urazy i zatrucia) – 6,1% wobec 4,9% w kraju.

Wykres 20. Zgony według głównych przyczyn
Chart 20. Deaths by main causes

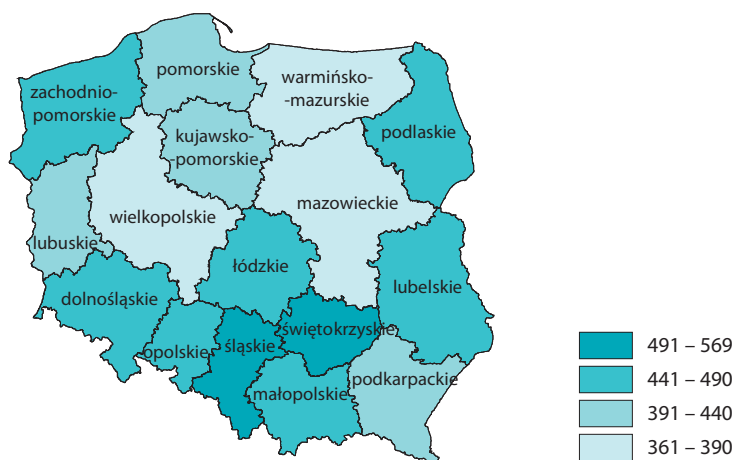
Zgony wywołane chorobami układu krążenia występowały z mniejszą częstotliwością w populacji mężczyzn niż kobiet (366 i 388 zgonów na 100 tys. osób danej płci). Ich liczba i natężenie wzrastały wraz z wiekiem ludności. Większość zgonów, będących następstwem tej grupy chorób, stwierdzono wśród mężczyzn w wieku 50 lat i więcej oraz kobiet w wieku 60 lat i więcej. Mężczyźni najczęściej umierali z powodu niewydolności serca, miażdżycy, przewlekłej choroby niedokrwiennej serca i ostrego zawału mięśnia sercowego, natomiast kobiety z powodu miażdżycy, niewydolności serca, zawału mózgu i przewlekłej choroby niedokrwiennej serca.

Wykres 21. Zgony spowodowane chorobami układu krążenia według płci i grup wieku w 2018 r.
Chart 21. Deaths caused by diseases of the circulatory system by sex and age groups in 2018

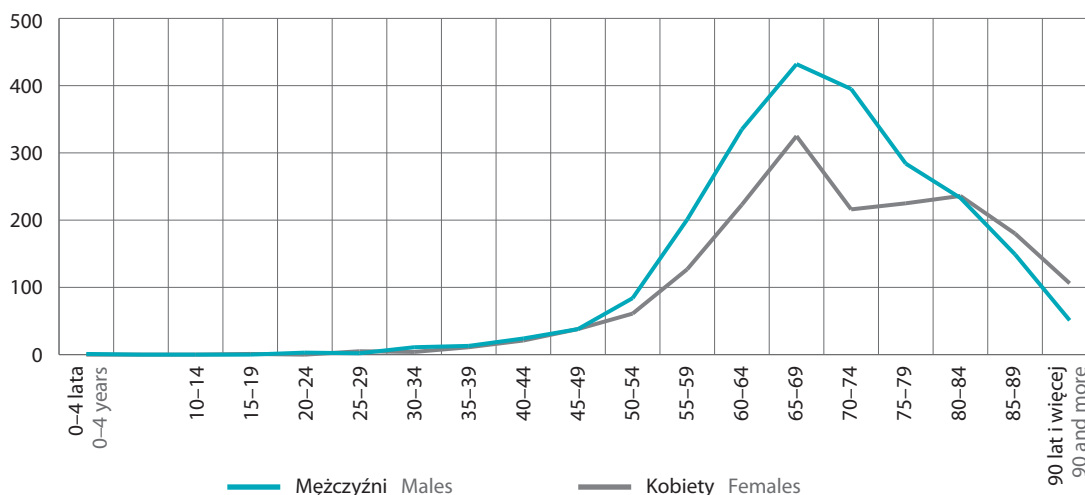
W Polsce poziom umieralności w wyniku chorób układu krążenia wykazuje znaczne terytorialne zróżnicowanie. W 2018 r. różnica między najwyższą i najniższą wartością współczynnika dla województwa świętokrzyskiego i wielkopolskiego wyniosła 208 zgonów na 100 tys. ludności. Warmińsko-mazurskie charakteryzowało się stosunkowo niską umieralnością w następstwie chorób układu krążenia, niższą wartość współczynnika odnotowano tylko w województwie wielkopolskim.

Mapa 12. Zgony spowodowane chorobami układu krążenia na 100 tys. ludności w 2018 r.
 Map 12. Deaths caused by diseases of the circulatory system per 100 thous. population in 2018

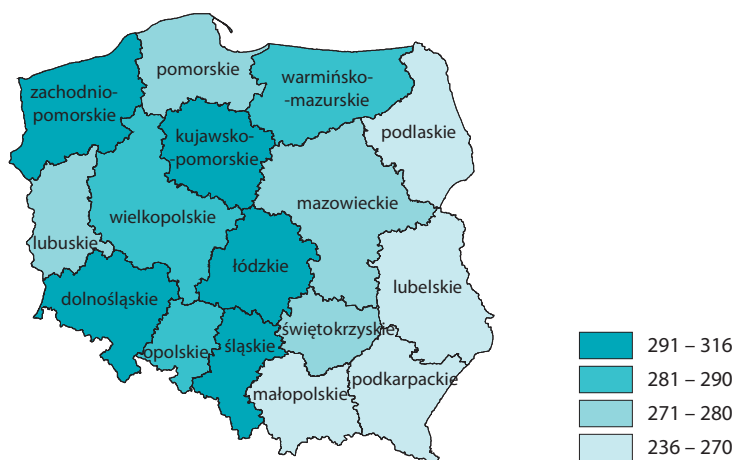
Z powodu chorób nowotworowych częściej umierali mężczyźni niż kobiety (322 i 243 zgony na 100 tys. osób danej płci). Większość mężczyzn i kobiet umierających na nowotwory była w wieku 50 lat i więcej. Wśród mężczyzn najwięcej zgonów spowodował nowotwór złośliwy oskrzela i płuca, nowotwór złośliwy gruczołu krokowego, nowotwór złośliwy jelita grubego i nowotwór złośliwy żołądka. Kobiety najczęściej umierały z powodu nowotworu złośliwego oskrzela i płuca, nowotworu złośliwego piersi, nowotworu złośliwego jelita grubego i nowotworu złośliwego jajnika.

Wykres 22. Zgony spowodowane nowotworami według płci i grup wieku w 2018 r.
 Chart 22. Deaths caused by neoplasms by sex and age groups in 2018

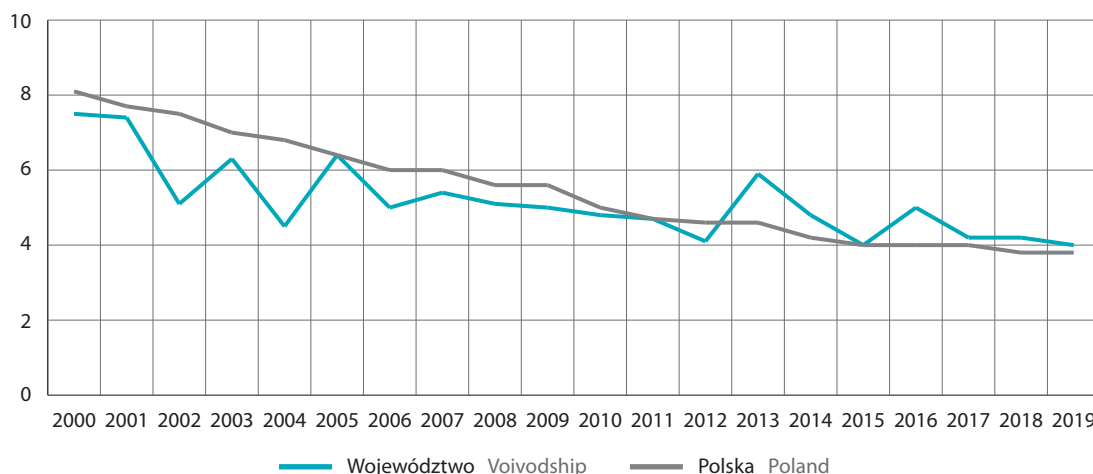
W 2018 r. najwyższą umieralnością na nowotwory charakteryzowało się województwo łódzkie i śląskie (316 zgonów na 100 tys. ludności), natomiast najniższą podkarpackie (236 zgonów). Współczynnik zgonów dla województwa warmińsko-mazurskiego (282 zgony) kształtował się na poziomie niższym, ale zbliżonym do wartości przeciętnej w kraju (285 zgonów). Regiony o najniższej wartości współczynnika zlokalizowane były w południowo-wschodniej i wschodniej części Polski (podkarpackie, małopolskie, lubelskie, podlaskie).

Mapa 13. Zgony spowodowane nowotworami na 100 tys. ludności w 2018 r.
Map 13. Deaths caused by neoplasms per 100 thous. population in 2018

Współczynnik umieralności niemowląt, wyrażony liczbą zgonów niemowląt przypadających na 1000 urodzeń żywych, jest jednym z ważniejszych wskaźników demograficznych. Wartość współczynnika odzwierciedla sytuację społeczną i poziom opieki zdrowotnej danego regionu czy kraju. W latach 2000–2012 umieralność niemowląt utrzymywała się w województwie na poziomie niższym lub co najwyżej równym przeciętnej w kraju, natomiast od 2013 r. (z wyjątkiem 2015 r.) była wyższa niż w kraju. W 2019 r. współczynnik ten kształtował się na poziomie 4,0‰ w województwie i 3,8‰ w kraju.

Wykres 23. Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych
Chart 23. Infant deaths per 1000 live births

W latach 2000–2019 obserwowano malejący trend umieralności niemowląt. Współczynnik zgonów dzieci, w wieku poniżej 1 roku życia, zmniejszył się prawie dwukrotnie w województwie i dwukrotnie w kraju. Warmińsko-mazurskie, pomimo spadku umieralności niemowląt, należy do regionów o najwyższej wartości współczynnika w Polsce. Wyższy poziom zgonów niemowląt wystąpił tylko w czterech województwach: kujawsko-pomorskim, śląskim, lubelskim i dolnośląskim.

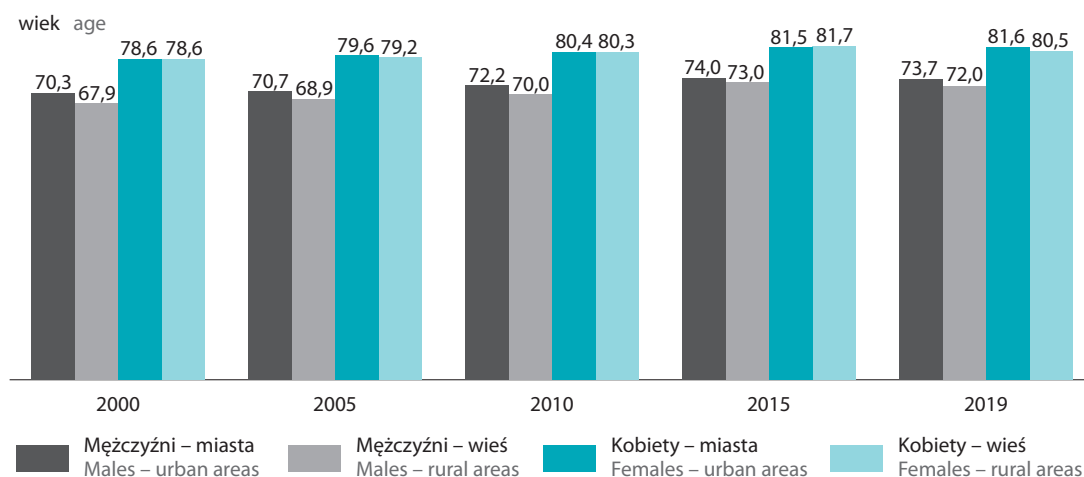
Ryzyko zgonu niemowlęcia jest największe bezpośrednio po urodzeniu, a następnie stopniowo zmniejsza się. Większość zgonów dzieci w wieku poniżej 1 roku zdarza się w pierwszym tygodniu, albo w pierwszym miesiącu po porodzie. W 2018 r. z ogólnej liczby zgonów niemowląt 62,1% stanowiły zgony w pierwszym tygodniu życia, a 13,8% zgony w kolejnych trzech tygodniach, ale przed ukończeniem pierwszego

miesiąca życia. Przyczyną prawie połowy zgonów niemowląt (48,3% ogółu) były stany rozpoczynające się w okresie okołoporodowym, natomiast kolejne 43,1% zgonów spowodowały wady rozwojowe wrodzone.

We wszystkich grupach wieku ludności współczynnik zgonów mężczyzn jest wyższy niż kobiet. W województwie, podobnie jak w Polsce, obserwuje się zjawisko nadumieralności mężczyzn. Wysoki poziom umieralności mężczyzn przekłada się na wartość parametru, jakim jest przeciętne dalsze trwanie życia.

Rozwój medycyny umożliwiający wcześniejsze i dokładniejsze diagnozowanie chorób oraz skuteczniejsze ich leczenie, jak również poprawa warunków życia i prowadzenie zdrowszego stylu życia spowodowało polepszenie kondycji zdrowotnej mieszkańców kraju i wzrost długości ich życia. W województwie w latach 2000–2019 przeciętne trwanie życia mężczyzn wzrosło z 69,2 lat do 73,0 lat, a kobiet z 78,6 lat do 81,2 lat. W ciągu dziewiętnastu lat dysproporcja między przeciętnym trwaniem życia kobiet i mężczyzn, wynikająca z wyższej umieralności mężczyzn, zmniejszyła się z 9,4 lat do 8,2 lat. Trwanie życia obu płci w miastach było wyższe niż w wsi. W populacji mężczyzn różnica była większa i w 2019 r. wyniosła 1,7 roku, wobec 1 roku w przypadku kobiet.

Wykres 24. Przeciętne trwanie życia mężczyzn i kobiet
Chart 24. Life expectancy of men and women

W Polsce w przekroju wojewódzkim występuje znaczne terytorialne zróżnicowanie długości trwania życia. W przypadku mężczyzn rozpiętość między największą i najmniejszą wartością wskaźnika wyniosła prawie 3 lata. Najkrócej żyli mężczyźni zamieszkali w województwie łódzkim (72,5 lat), a najdłużej w podkarpackim (75,4 lat). Wśród kobiet zróżnicowanie było mniejsze i wyniosło prawie 2,5 roku. Kobiety najkrócej żyły w województwie śląskim (80,8 lat), a najdłużej w podkarpackim (83,2 lat). Nadumieralność mężczyzn była widoczna we wszystkich województwach. Największą różnicę między przeciętnym trwaniem życia kobiet i mężczyzn stwierdzono w podlaskim (8,9 lat), natomiast najmniejszą w pomorskim (7 lat).

Ruch wędrowniczy ludności

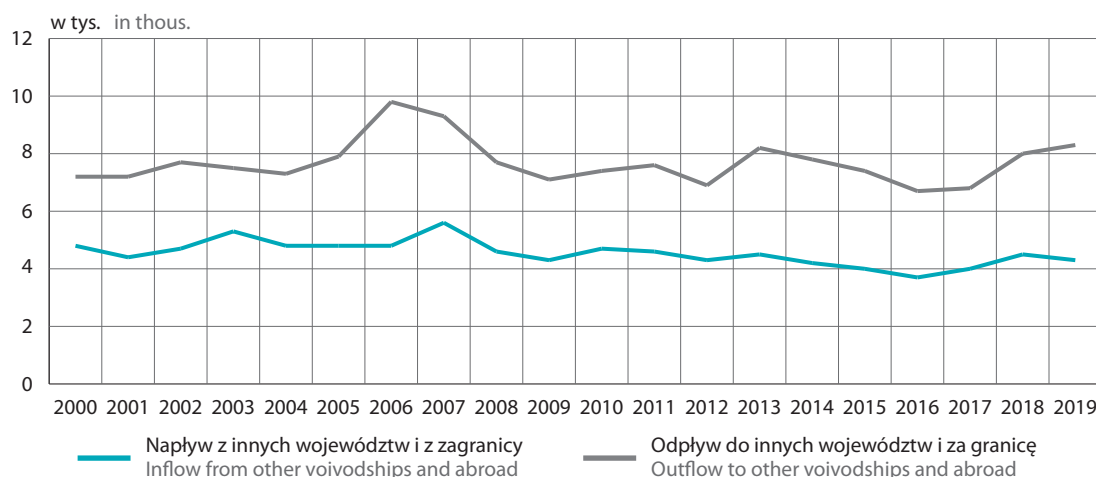
Migration of population

Napływ i odpływ migracyjny ludności, obok urodzeń i zgonów, są decydującymi czynnikami zmian demograficznych. Migracje wpływają na liczebność populacji, jej strukturę według płci i wieku oraz przestrzenne rozmieszczenie. Procesy migracyjne obserwowane w województwie nie tylko bezpośrednio przyczyniają się do wyludnienia, ale również z powodu odpływu ludzi młodych prowadzą do spadku liczby urodzeń oraz wzrostu udziału osób starszych w populacji.

W latach 2000–2019 liczba osób wymeldowanych z pobytu stałego przewyższała liczbę nowo zameldowanych. W kolejnych latach omawianego okresu, ogólne saldo migracji na pobyt stały było ujemne. Ubytek migracyjny ludności województwa należał do najwyższych w porównaniu do pozostałych regionów kraju.

W 2019 r., w wyniku migracji stałych, z województwa ubyło 3,8 tys. ludności, w tym 2,6 tys. mieszkańców miast. Większa różnica między odpływem i napływem migracyjnym miała miejsce tylko w 2006 r., kiedy to w następstwie migracji ubyło 5,1 tys. mieszkańców.

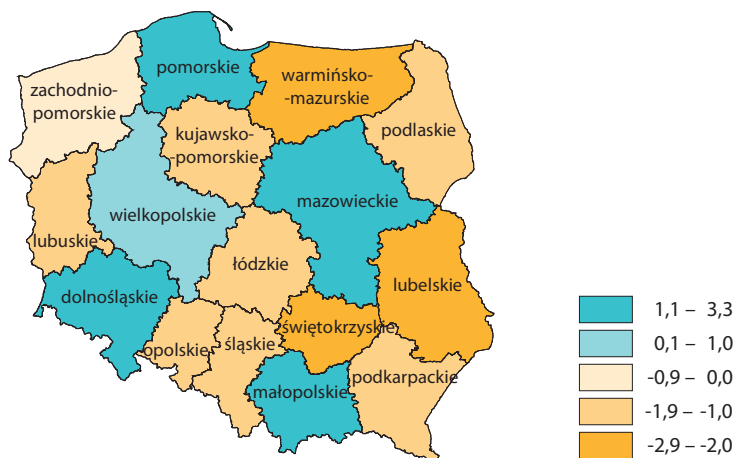
Wykres 25. Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały
Chart 25. Migration among voivodships and international migration for permanent residence

Jedną z miar intensywności ruchów wędrowniczych ludności jest saldo migracji w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Dodatnia wartość współczynnika oznacza przyrost ludności, a ujemna ubytek. Przez wszystkie lata analizowanego okresu, saldo migracji w regionie było ujemne. W 2019 r. nadwyżka odpływu migracyjnego nad napływem wyniosła 2,6 osoby na 1000 mieszkańców. W latach 2006 i 2007, kiedy różnica między odpływem a napływem wędrowniczym ludności była najwyższa saldo migracji kształtowało się na poziomie odpowiednio: -3,5‰ i -2,7‰.

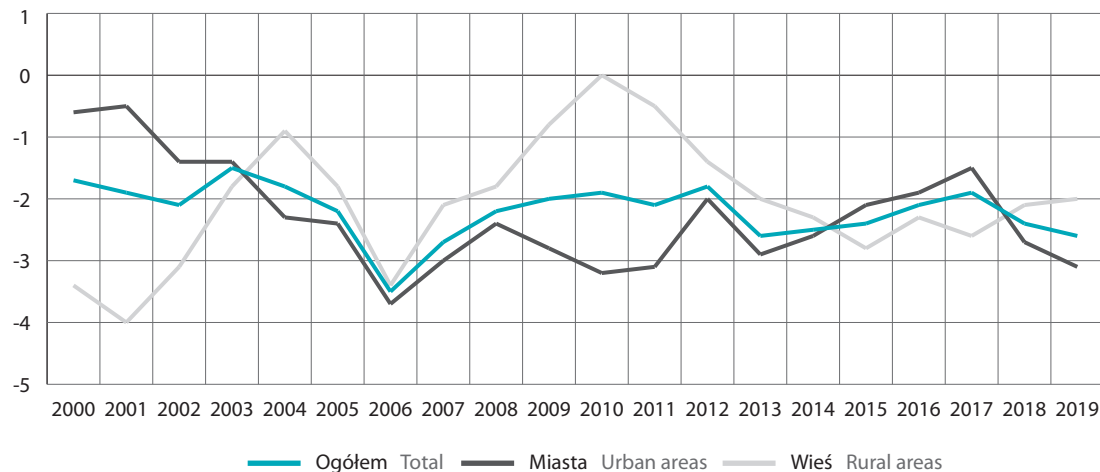
W 2019 r. tylko w pięciu województwach napływ ludności był większy od odpływu. W następstwie migracji liczba ludności zwiększyła się w mazowieckim, pomorskim, małopolskim, dolnośląskim i wielkopolskim. Większą liczbą wymeldowań niż zameldowań, czyli ujemnym saldem migracji charakteryzowało się 11 pozostałych województw. Największy ubytek ludności (w przeliczeniu na 1000 mieszkańców) stwierdzono w lubelskim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim.

Mapa 14. Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności według województw w 2019 r.
Map 14. Net migration for permanent residence per 1000 population by voivodships in 2019

W następstwie migracji, ludność traciły zarówno miasta, jak i tereny wiejskie województwa. W latach 2004–2014 i 2018–2019 większy ubytek ludności (na 1000 mieszkańców) był widoczny w miastach, a w latach 2000–2003 i 2015–2017 na wsi.

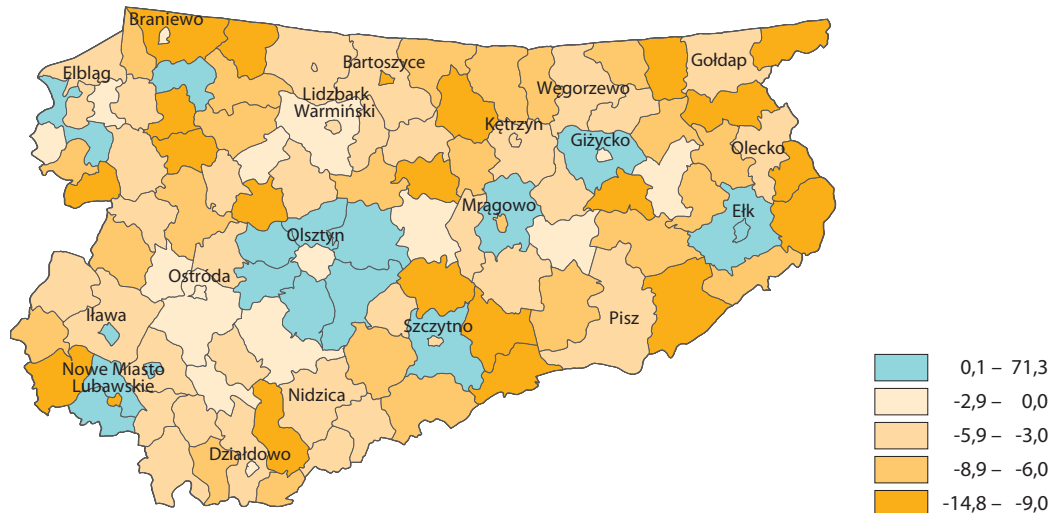
Wykres 26. Saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 ludności
Chart 26. Net migration for permanent residence per 1000 population

W województwie warmińsko-mazurskim występuje przestrzenne zróżnicowanie zjawiska migracji. W 2019 r. w dwóch powiatach olsztyńskim i ełckim saldo migracji było dodatnie, a w pozostałych ujemne. Większość gmin charakteryzowała się również większym odpływem niż napływem ludności. Spośród 116 gmin regionu tylko w 17 stwierdzono dodatnie saldo migracji. Gminy te znajdowały się w strefie podmiejskiej przede wszystkim Olsztyna, ale również kilku innych miast województwa. W następstwie migracji zaludniały się gminy powiatu olsztyńskiego (Stawiguda, Dywity, Gietrzwałd, Jonkowo, Purda, Barczewo) oraz gminy zlokalizowane w pobliżu Ełku, Giżycka, Szczytna, Mrągowo, Elbląga i Nowego Miasta Lubawskiego. W pozostałych 99 gminach regionu liczba ludności zmniejszyła się. W 17 z nich ubytek ludności był wyższy niż 10 osób na 1000 mieszkańców. Największe ujemne saldo migracji w przeliczeniu na 1000 ludności stwierdzono w gminach zlokalizowanych w północnej części województwa w Wilczątach (powiat braniewski), Wieliczkach (powiat olecki) i Godkowie (powiat elbląski).

W 2019 r. większość gmin miejskich regionu wyludniała się. W następstwie migracji liczba mieszkańców zwiększyła się tylko w trzech miastach w Iławie, Elku i Lubawie, a zmniejszyła w pozostałych 13, w tym w Olsztynie i Elblągu. Najwyższe ujemne saldo migracji, na poziomie 10 osób na 1000 ludności, stwierdzono w Nowym Mieście Lubawskim i Bartoszychach.

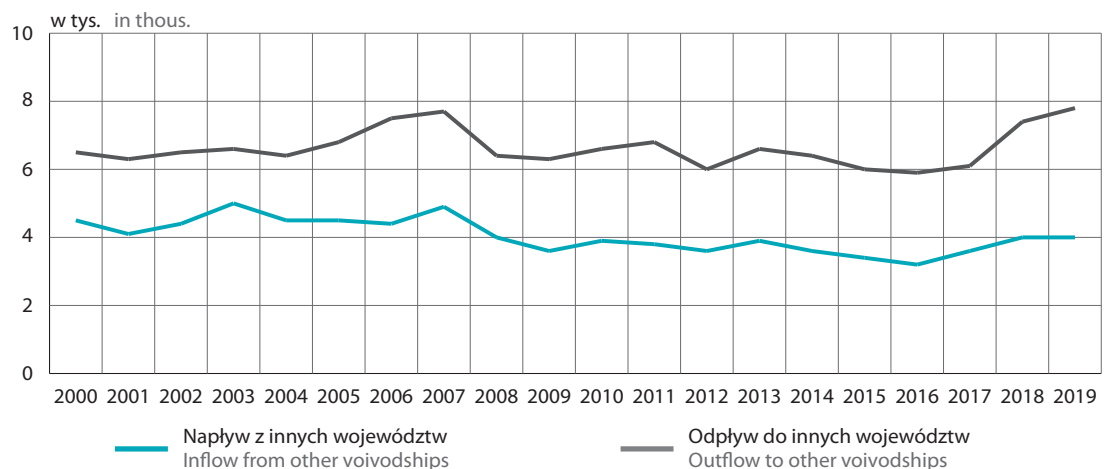
Mapa 15. Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w gminach w 2019 r.
Map 15 Net migration for permanent residence per 1000 population in gminas in 2019

W ogólnej liczbie ludności, zmieniającej miejsce swojego stałego pobytu, największy udział mają osoby przemieszczające się między gminami województwa. Ruch migracyjny wewnątrzwojewódzki nie powoduje zmian w liczbie mieszkańców regionu, ale decyduje o przestrzennym rozmieszczeniu populacji. W latach 2000–2017 adres zamieszkania, w granicach województwa, zmieniało średnio 12,4 tys. osób rocznie. W ostatnich dwóch latach liczba migracji wewnątrzwojewódzkich wzrosła i wyniosła 13,8 tys. osób w 2018 r. i 14,0 tys. osób w 2019 r.

Migracje międzywojewódzkie dotyczą przemieszczeń ludności z województwa do innych województw i odwrotnie. Warmińsko-mazurskie charakteryzuje się większym odpływem ludności do innych województw niż napływem. W 2019 r. w wyniku migracji międzywojewódzkich ubyło 3,8 tys. mieszkańców województwa. W latach wcześniejszych różnica między liczbą wymeldowań i zameldowań w ruchu międzywojewódzkim była mniejsza i kształtowała się na poziomie od 1,6 tys. osób w 2003 r. do 3,4 tys. osób w 2018 r.

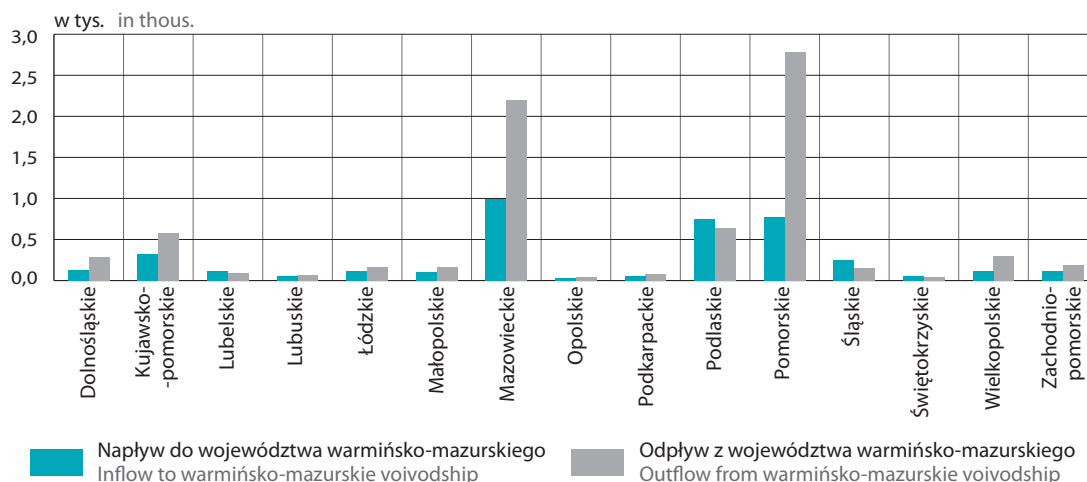
Wykres 27. Migracje międzywojewódzkie na pobyt stały
Chart 27. Migration among voivodships for permanent residence

Główne kierunki przemieszczeń ludności od wielu lat nie zmieniają się. Mieszkańcy warmińsko-mazurskiego najczęściej migrowali do województwa pomorskiego, mazowieckiego, podlaskiego i kujawsko-pomorskiego. Ludność napływowa pochodziła podobnie z sąsiednich województw: mazowieckiego, pomorskiego, podlaskiego i kujawsko-pomorskiego.

W ramach migracji międzywojewódzkich wymeldowania z województwa warmińsko-mazurskiego znacznie przewyższały liczebnie zameldowania. W 2019 r. odpływ mieszkańców do województwa pomorskiego prawie czterokrotnie przewyższał napływ, mazowieckiego – ponad dwukrotnie i kujawsko-pomorskiego – prawie dwukrotnie. W przypadku województwa podlaskiego zameldowania przewyższały wymeldowania.

Wykres 28. Migracje międzywojewódzkie na pobyt stały w 2019 r.
Chart 28. Migration among voivodships for permanent residence in 2019

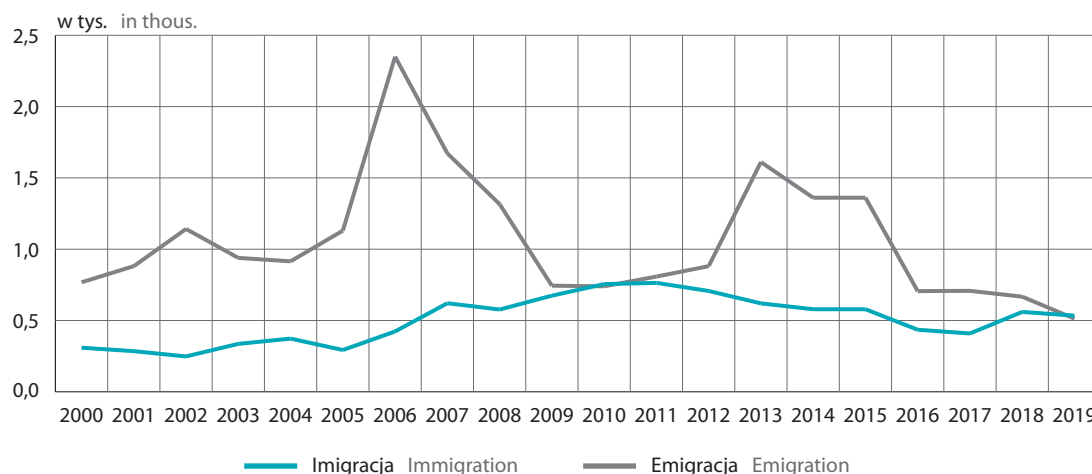

W migracjach międzywojewódzkich najliczniej uczestniczyli ludzie młodzi, małżeństwa z dziećmi. Wśród ludności napływowej osoby w wieku produkcyjnym mobilnym (18–44 lata) stanowiły 54,8%, a udział dzieci w wieku do 14 lat wyniósł 18,0%. Ludność odpływowa charakteryzowała się znacznie wyższym odsetkiem osób w wieku 18-44 lata – 68,4%, a niższym dzieci – 14,6%. Kobiety przeważały zarówno w grupie osób osiedlających się w województwie, jak i migrujących do innych regionów, a ich udział wyniósł odpowiednio 52,4% i 54,9%.

Warmińsko-mazurskie charakteryzowało się znacznymi wahaniami w liczbie osób emigrujących na stałe za granicę. Najwyższą liczbę emigracji stwierdzono w latach 2006–2008 oraz 2013–2014. Od 2016 r. odpływ migracyjny mieszkańców województwa systematycznie zmniejszał się. W 2019 r. liczba emigracji była ponad czterokrotnie niższa niż w 2006 r. i wyniosła 0,5 tys. osób. W wielkości imigracji na pobyt stały obserwowano mniejsze wahania. Napływ ludności z zagranicy kształtował się na poziomie od 0,2 tys. osób w 2002 r. do 0,8 tys. osób w 2011 r. W 2019 r. w województwie zameldowało się 0,5 tys. imigrantów.

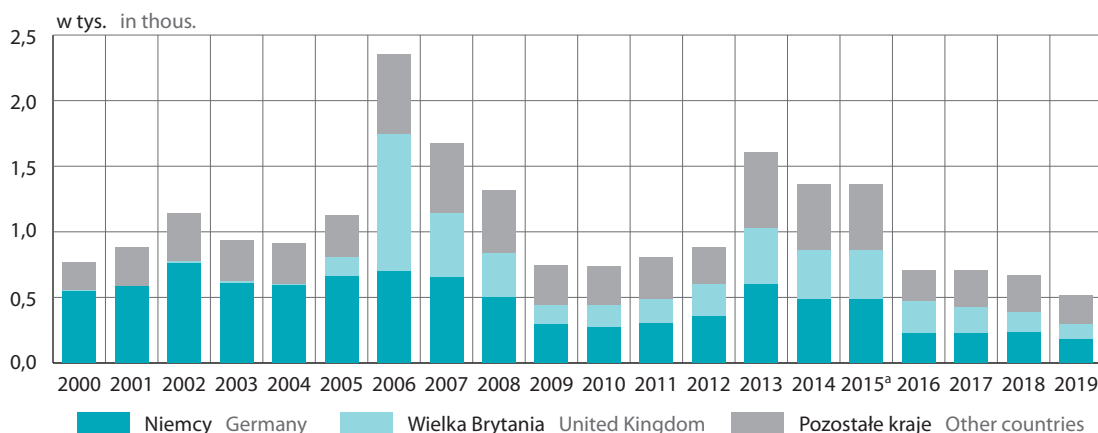
W analizowanym okresie liczba mieszkańców opuszczających województwo, w celu osiedlenia się na stałe za granicą była na ogół wyższa od liczby osób napływających z zagranicy. Wyjątek stanowiły lata 2010 i 2019 kiedy to liczba imigracji przewyższała nieznacznie liczbę emigracji, saldo migracji w ruchu zagranicznym było dodatnie i wyniosło odpowiednio 15 i 21 osób. W pozostałych latach odpływ ludności za granicę był wyższy niż napływ. Największa różnica między liczbą emigrantów i imigrantów wystąpiła w 2006 r. i wyniosła 1,9 tys. osób.

Wykres 29. Migracje zagraniczne na pobyt stały
Chart 29. International migration for permanent residence

W latach 2000–2004 emigrowano przede wszystkim do Niemiec. Od 2005 r. obserwowano wzrost zainteresowania wyjazdami do Wielkiej Brytanii. W ostatnich czterech latach (2016–2019) poziom emigracji do Niemiec prawie nie zmienił się, natomiast liczba wyjazdów do Wielkiej Brytanii zmniejszyła się dwukrotnie. W 2019 r. do Niemiec wyjechało 35,1% ogółu emigrantów, a do Wielkiej Brytanii 22,6%.

Wykres 30. Emigracja na pobyt stały
Chart 30. Emigration for permanent residence

a Dane dotyczą 2014 r. a The data refer to 2014

Emigruje przede wszystkim ludność młoda – rodziny z dziećmi. W 2019 r. wśród wyjeżdżających na stałe za granicę ponad połowę (59,8%) stanowiły osoby w wieku w wieku produkcyjnym mobilnym (18–44 lata), a 13,8% dzieci w wieku do 14 lat. Na 10 emigrujących kobiet 7 było w wieku rozrodczym (15–49 lat). Częściej wyjeżdżali mężczyźni (52,2%) i mieszkańcy miast (78,4%).

W 2019 r. w grupie osób zameldowanych na pobyt stały z zagranicy, ponad połowę (51,3%) stanowiły dzieci w wieku do 4 lat, a kolejne 20,2% dzieci w wieku 5–14 lat, podczas gdy udział osób w wieku produkcyjnym mobilnym wyniósł 13,9%. Najwięcej osób przybyło z Wielkiej Brytanii (36,0%) i z Niemiec (19,3%).

Uwagi metodologiczne

Dane o liczbie i rozmieszczeniu ludności opracowano **metodą bilansową**:

- dla lat 2000–2009 na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z dnia 20 V 2002 r. oraz danych sprawozdawczości bieżącej,
- od 2010 r. na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z dnia 31 III 2011 r. oraz danych sprawozdawczości bieżącej.

Bilansów stanu i struktury ludności dokonuje się według następującego schematu:

Stan ludności na początek okresu (roku)

+ urodzenia żywe

– zgony

+ zameldowania na pobyt stały (z innych jednostek podziału terytorialnego i z zagranicy)

– wymeldowania z pobytu stałego (do innych jednostek podziału terytorialnego i za granicę)

+ zameldowania na pobyt czasowy ponad 3 miesiące (z innych jednostek podziału terytorialnego)

– wymeldowania z pobytu czasowego ponad 3 miesiące (do innych jednostek podziału terytorialnego)

+(-) przesunięcia ludności z tytułu zmian administracyjnych

= Stan ludności na końcu okresu (roku).

Informacje o liczbie i strukturze ludności prezentowane w publikacji opracowano według **krajowej definicji zamieszkania**. Oznacza to, że bilans nie obejmuje osób przybyłych z zagranicy na pobyt czasowy (bez względu na okres ich czasowego przebywania), natomiast ujmuje stałych mieszkańców Polski przebywających czasowo za granicą (bez względu na okres ich nieobecności).

Źródłem danych sprawozdawczości bieżącej są:

- urzędy stanu cywilnego – w zakresie zarejestrowanych małżeństw, urodzeń i zgonów,
- sądy okręgowe – w zakresie prawomocnie orzeczonych separacji i rozwodów,
- Ministerstwo Cyfryzacji – w zakresie migracji wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały.

Przez ludność **w wieku produkcyjnym** rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18–64 lata, dla kobiet 18–59 lat. Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność **w wieku mobilnym**, tj. w wieku 18–44 lata i **niemobilnym**, tj. mężczyźni – 45–64 lata, kobiety 45–59 lat. Przez ludność **w wieku nieprodukcyjnym** rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17 lat oraz ludność **w wieku poprodukcyjnym**, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

Dane o **ruchu naturalnym ludności** w podziale terytorialnym opracowano:

- **małżeństwa** – według miejsca zameldowania na pobyt stały męża przed ślubem (w przypadku gdy mąż przed ślubem mieszkał za granicą, przyjmuje się miejsce zameldowania żony przed ślubem);
- **separacje** – według miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo (w przypadku gdy osoba wnosząca powództwo mieszka na stałe za granicą, przyjmuje się miejsce zamieszkania współmałżonka; w przypadku zgodnego wniosku stron przyjmuje się miejsce zamieszkania męża);
- **rozwody** – według miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo (w przypadku gdy osoba wnosząca powództwo mieszka na stałe za granicą, przyjmuje się miejsce zamieszkania współmałżonka);
- **urodzenia** – według miejsca zameldowania na pobyt stały matki noworodka;
- **zgony** – według miejsca zameldowania na pobyt stały osoby zmarłej.

Przyrost naturalny ludności stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w danym okresie.

Przez **niemowlęta** rozumie się dzieci w wieku poniżej 1 roku.

Migracje ludności to przemieszczenia ludności związane ze zmianą miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) w połączeniu z przekroczeniem granicy jednostki administracyjnej podziału terytorialnego kraju (migracje wewnętrzne) lub granicy państwa (migracje zagraniczne).

Saldo migracji jest to różnica między napływem i odpływem ludności w danej jednostce administracyjnej (terytorialnej).

Współczynnik dzietności oznacza liczbę dzieci, które urodziłaby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłaby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezmiennie.

Metoda Webba polega na zakwalifikowaniu badanej jednostki terytorialnej (gminy, powiatu) do jednego z ośmiu typów rozwoju ludności w zależności od znaku i wartości bezwzględnej przyrostu naturalnego i salda migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 ludności. Klasyfikacja Webba wyróżnia:

Typy rozwojowe (przyrost liczby ludności)

- A – dodatni przyrost naturalny przewyższa ujemne saldo migracji,
- B – dodatni przyrost naturalny jest wyższy od dodatniego salda migracji,
- C – dodatni przyrost naturalny jest niższy od dodatniego salda migracji,
- D – dodatnie saldo migracji z nadwyżką rekompensuje ujemny przyrost naturalny;

Typy regresywne (spadek liczby ludności)

- E – ujemny przyrost naturalny nie jest rekompensowany przez dodatnie saldo migracji,
- F – ubytek liczby ludności powodowany jest w większym stopniu ujemnym przyrostem naturalnym niż ujemnym saldem migracji,
- G – ubytek liczby ludności powodowany jest w większym stopniu ujemnym saldem migracji niż ujemnym przyrostem naturalnym,
- H – ujemne saldo migracji nie jest rekompensowane przez dodatni przyrost naturalny.

W przypadku, gdy wartości bezwzględne współczynnika przyrostu naturalnego i współczynnika salda migracji stałej są równe lub gdy wartość jednego ze współczynników wynosi zero wprowadza się dodatkowe typy przejściowe: AB, BC, CD, DE, EF, FG, GH, HA.

Współczynniki dotyczące ruchu naturalnego i migracji ludności w podziale terytorialnym obliczono jako iloraz liczby faktów określonego rodzaju i liczby ludności według stanu w dniu 30 VI.

Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.

Szersze informacje oraz szczegółowe wyjaśnienia metodyczne publikowane są w opracowaniach branżowych GUS.

Szczegółowe informacje metodologiczne oraz pojęcia statystyczne opublikowane zostały w poniższych opracowaniach:

[Zeszyt metodologiczny – Ruch naturalny. Bilanse ludności.](#)

[Zeszyt metodologiczny – Migracje ludności.](#)

[Rocznik demograficzny 2019.](#)

Methodological notes

Data on the number and distribution of population were compiled using **balance method**:

- for the years 2000–2009 on the basis of the results of the Population and Housing Census as of 20 V 2002 as well as data of current reporting,
- since 2010 on the basis of the results of the Population and Housing Census as of 31 III 2011 as well as data of current reporting.

Balances of the size and structure of population are performed according to the following schema:

Size of population at the beginning of the period (year)

+ life births

– deaths

+ registrations for permanent residence (moving from other units of territorial division and from abroad)

– deregistration from permanent residence (in connection with moving to other units of territorial division and abroad)

+ registration for temporary stay above 3 months (moving from other units of territorial division)

– deregistration from temporary stay above 3 months (in connection with moving to other units of territorial division)

+(-) changes in population caused by administrative changes

= Size of population at the end of the period (year).

The data on the number and structure of population presented in this publication have been developed according to **the national definition of residence**. This means that the population balance does not include persons who have arrive from abroad for temporary stay (regardless of the duration of their temporary stay), but included permanent residents of Poland temporarily staying abroad (regardless of the duration of their absence).

The source of current reporting are:

- civil status offices – regarding registered marriages, births and deaths,
- regional courts – regarding legally valid decisions in actions for separation and divorce,
- the Ministry of Digital Affairs – regarding internal and international migration of population for permanent residence.

The **working age population** refers to males, aged 18–64, and females, aged 18–59. In this category the age groups of **mobility** (i.e. 18–44) and **non-mobility** (i.e. 45–64 for males and 45–59 for females) are distinguished. The **non-working age population** is defined as the **pre-working age population**, i.e., up to the age of 17 and the **post-working age population**, i.e., 65 and more for males and 60 and more for females.

Data regarding the vital statistics according to territorial division were compiled as follows:

- **marriages** – according to the husband's place of permanent residence before the marriage (in cases when the husband lived abroad before the marriage, the wife's place of residence before the marriage is used),
- **separations** – according to the plaintiff's place of residence (in case when person filling petition residing abroad, place of residence of a spouse has been taken; in cases unanimous petition of both of persons – residence of husband is used),
- **divorces** – according to the plaintiff's place of residence (in case when person filling petition residing abroad, place of residence of a spouse has been taken),
- **births** – according to the mother's place of permanent residence,
- **deaths** – according to the place of permanent residence of the deceased.

Natural increase was compiled as a difference between live births and deaths in a selected period.

Infant is a child under the age of 1.

Population migration are movements of population connected with changing the place of residence (permanent residence or temporary stay) involving crossing the border of administrative unit of territorial division of Poland (internal migration) or the national border (international migration).

Net migration (the balance of migration) is the difference between the numbers of inflow and outflow of population in a given administrative unit (territorial area).

Total fertility rate refers to the average number of children which would be born to a woman during the course of her entire reproductive period (15–49 years of age) assuming that in particular phases of this period she would give births with an intensity observed during a given year, i.e., in assuming age-specific fertility rates for this period to be constant.

Webb's method classifies surveyed territorial unit (gmina, powiat) into one of eight types of population development depending on the sign and absolute value of natural increase and net migration for permanent residence per 1000 population. Webb's classification distinguishes:

Types of development (population increase)

A – positive natural increase is greater than negative net migration,

B – positive natural increase is higher than positive net migration,

C – positive natural increase is lower than positive net migration,

D – positive surplus net migration compensates negative natural increase;

Regression types (decline in number of population)

E – Negative natural increase is not compensated by a positive net migration,

F – the decline in the number of population is caused by the negative natural increase to a greater extent than the negative net migration,

G – the decline in the number population is due to a greater negative net migration than negative increase,

H – negative net migration is not compensated by positive natural increase.

If absolute values of the rate of natural increase and the rate of net migration for permanent residence are equal or when the value of one of the rate is zero – additional temporary types are introduced: AB, BC, CD, DE, EF, FG, GH, HA.

Rates concerning vital statistics and migration of the population according to territorial division were calculated as the ratio of the number of defined events to the number of population as of 30 VI.

Due to the rounding of data, in some cases sums of component may slightly differ from the amount given in the item „total“.

Broader information and detailed methodological description are published in branch statistical publications of the Central Statistical Office.

Detailed methodological information and statistical concepts have been published in the following elaborations:

[Methodological report – Vital statistics. Population balances.](#)

[Methodological report – Migration of population.](#)

[Demographic Yearbook 2019.](#)